

Janko Mlakar:

Spomini in opomini

III.

Do ustanovitve Slovenskega Planinskega društva se nemško planinstvo v Sloveniji ni posebno širilo. Kakor med Slovenci, jih tudi med Nemci ni bilo veliko, ki bi bili hodili po gorah. Alpenverein, pa tudi dunajski zelo strpljivi Turistenklub sta nadelala nekaj potov in zgradila tuintam kako kočico. Postavljali so pa pridno nemške napisne tablice. Pri Šmercu v Mojstrani nam je gledal povsod »Alpenverein« nasproti. Tujci so lahko govorili na železnici s prevodniki, potem z vodniki in sploh z ljudmi, s katerimi so prišli v dotiko, po nemško. Videli so nemške kažipote, hodili po »Alpenvereinwegih« in prenočevali po nemških kočah. Zato ni bilo čudno, ako so nekateri mislili, da hodijo po nemških tleh. Kdor se je pripeljal na Dovje v drugem razredu in ni pazil, kako ljudje v vasi govore, ta ni slišal nikjer slovenskega jezika.

Sicer je pa v tistih časih znalo od Radovljice proti Kranjski Gori veliko kmetov nemški govoriti. Bili so tudi posestniki, ki so dajali svoje sinove na Koroško med trde Nemce, da so se naučili nemškega jezika. Plačevali pa niso zanje nič; Korošci so jim namreč poslali v zameno svoje fante. Tako se je večkrat pripetilo, da gorenjski fant, ko se je vrnil domov, ni znal več slovensko, koroški Nemec pa ne nemško. Sploh je Gorenjska od Lesec dalje, zlasti pa Dolina, težila v Beljak in Celovec, kamor so hodili na običajne sejme. Konji so šli večinoma čez Podkorensko sedlo, seveda so se precej — pomladili, kakor hitro so prestopili mejo.

V Mojstrani je bil nemški jezik tako v veljavi, da je nanovo ustanovljena požarna bramba hotela vpeljati nemško poveljevanje, kar jim je Aljaž komaj ubranil. Zato se ne moremo čuditi, da so kranjski Nemci in ponemčeni Kranjci smatrali naše gore za svojo last.

Alpenverein je bil v naših krajih nacionalno, to se pravi šovinistično društvo; ni mu bil prvi namen povzdig planinstva, kakor na Tirolskem in v drugih res nemških deželah, marveč širjenje in utrjevanje nemštva in njegovega vpliva. Od Alpenvereina zgrajene koče so bile jako primitivne, pota le malo nadelana.

Sprva so hodili na Triglav le od bohinjske strani. Zato je dunajski Turistenklub postavil Kočo Marije Terezije, ki je bila tako tesna in slaba, da so planinci prenočevanje v nji smatrali za pravo muko. Seveda si prišel vanjo le z vodnikom, ker ni bila oskrbovana. Pozneje so začeli plezati tudi z dovške plati, in sicer naravnost z ledenika na sedlo. Ker so se pa triglavski »romarji« večinoma vračali, brž ko so z ledenika zagledali strmo snežišče nad vstopom v skale, je Alpenverein najel Požganca in Kobarja, da sta nadelala pot po grebenu Malega Triglava. Vsekala sta v skale nekaj stopov, zabila nekoliko klinov in več tabel z napisom »Alpenvereinsweg«.

Ker so Nemci hoteli zvezati Triglav z železniško postajo, je bilo treba skrbeti za prenočišče na dovški strani. Alpenverein je zato poslal Dežmana, da bi izbral pripraven prostor. Mož je bil pa takrat že precej v letih in se je kmalu utrudil. Ker si je poleg tega tešil še žejo na isti način kakor jaz na svojem prvem romanju na Triglav, je nad Peklom opešal. Zato je tam določil prostor za kočo. Ako bi bil bolj pri močeh, bi bil morda šel noter pod Mali Triglav in današnji Staničev dom bi najbrž stal na Kredarici.

Koča se je sprva imenovala »Triglav-Hütte«; prihodnje leto so jo prekrstili v »Deschmannhaus«. Otvorili so jo z velikim slavljem, ki je bilo bolj nacionalno nego planinsko. Blagoslovili pa koče niso; dovški župnik Ažman pač ni hotel služiti za kažiprst nemškonacionalni družbi. Slovesnosti se je udeležilo veliko Dovžanov in Mojstrancev s svojim županom na čelu. Vseh udeležencev je bilo okrog 150, katerih pa se je v knjigo vpisalo samo 57. Iz tega lahko sklepamo, da je bilo blizu sto domačinov. Seveda so bili vmes tudi vodniki, nosači in delavci, ki so gradili kočo. Na Triglav jih je prišlo 85, menda več kakor v vseh prejšnjih letih skupaj. Otvoritev je bila precej draga, ker so vsi udeleženci zastonj jedli in pili. Ta prijetna vaba nam pojasnjuje, zakaj se je toliko domačinov zbralo nad Peklom. — Kako je s pijačo, nam kaže tale slučaj: Ko je nekega leta ostalo precej piva v Triglavski koči, je Aljaž nagovarjal fante, naj bi ga šli na Kredarico izpit, da bi steklenice ne popokale; pa se niso dali pregovoriti. Ko bi bilo žganje ali dobro vino, bi že šli. Mrzlo pivo pa jih ni mikalo.

Planinci pa v tistih časih niso posebno pridno hodili na Triglav; prvo poslovno leto jih je obiskalo kočo samo 64, od katerih gotovo niso bili vsi na vrhu, navzlic »Alpenvereinswegu«. V »Maria Theresien-Hütte« jih je bilo pa celih — deset.

Da je Triglav postal vsakemu dostopen in tako obiskovan kakor je danes, je bilo treba Aljaža in Slovenskega Planinskega društva.

Aljaž je prišel na Dovje leta 1889. Alpenverein ga je vabil, da bi z njim složno deloval. Spoznali so ga kot navdušenega planinca in so ga hoteli pri neki priliki celo fotografirati. Ker se je bal, da bi ga bili v kazini — obesili, je rajši doma ostal. Alpenvereincev je cenil kot dobre planince, ki so se zanimali za Triglav, kot nacionalcev pa se jih varoval.

Ako more kdo biti zaljubljen v neživo stvar, je bil Aljaž gotovo v Triglav. Na oknu spalnice je imel vedno nastavljen daljnogled

na zadnji greben; vsako jutro je še v »pižami« (v beli, taki s trakovi) čepel pred njim ter štel planince, ki so lezli na vrh. Kadar sem pri njem prenočil, me je že navsezgodaj klical:

»Janko, zaspane, pridi pogledat! Trije so že na vrhu.«

Prva leta mu je bilo jako hudo, ker so bili med triglavskimi romarji Slovenci bele vrane in da je bil njegov ljubljenelec v nemški oblasti. Sklenil je, da ga osvobodi in njegovo slavo razširi daleč čez meje, kar se mu je tudi posrečilo.

Aljažu bi lahko zapisali na njegov spomenik Vodnikove besede, poaljažene:

»Ne hčere ne sina
po Aljažu ni.
Dovolj je spomina,
ga Triglav slavi.«

Ko se je ustanovilo Slovensko Planinsko društvo, ga je bil »Triglavski župnik« jako vesel, ker je mislil, da se bo takoj zavzelo za Triglav. Pa se je zmotil.

Že dolgo opazujem, kako začno nanovo ustanovljena društva »delovati«. Prvo, kar store, je to, da prirede svoj »prvi ples«. V novejšem času hočejo tudi prapor imeti, da se lahko pod njim »zbirajo« in postavijo, kadar se pokažejo v javnosti. Planinska društva pa se včasih ustanove v namen, da si hitro zgrade kako kočo, naj bo že potrebna ali ne.

Tudi Slovensko Planinsko društvo je takoj v početku svojega življenja zgradilo svojo kočo, in sicer na Črni Prsti. Odborniki z načelnikom vred so bili menda že s tem zadovoljni, da so gledali Triglav čez Bohinjsko dolino. Kot drugo najvažnejšo »planinsko« stavbo so smatrali razgledni stolp na Šišenskem vrhu. Da bi se kak Ljubljčan ne zmočil, če bi ga na tej težki in nevarni »turi« ujela huda ura, so sklenili postaviti poleg razglednika »vremensko kočico«. Na drugem rednem občnem zboru je načelnik poročal,¹ »da je odbor uže kupil za stolp potrebno parcelo na Šišenskem vrhu ter jo dal društvu v last prepisati.« Morebiti so se gospodje bali, da bi jih ne bil Alpenverein prehitel...

Aljaž je Slovenskemu Planinskemu društvu jako zameril, da se ni menilo za njegovega ljubljence, in se je norčeval iz odbora, češ da ne znajo »ljubljski gospodje« nič drugega kakor drevorede markirati. Radovljčani so mu bolj bolj všeč, ker so postavili Vodni-

¹ »Planinski Vestnik« 1895, str. 29.

kovo kočo na Velem Polju. Da bi se tudi od slovenske strani kaj za Triglav storilo, je sklenil zgraditi na njegovem vrhu stolp.

»Stal pa bo na Triglavu, Aljažev stolp«, se je rotil, »in če se bi moral tudi zadolžiti.«

Čez leto dni je že lezel Požganc s Kredarice po grebenu. Na glavi je imel namesto klobuka pločevinasto streho »Aljaževega stolpa«. Aljaž je ostal v Dežmanovi koči in z radostjo poslušal, kako so stolp skupaj zbijali. Vsa dobra volja ga je pa takoj minila, ko mu je oskrbnik Vilman prijazno in zaupno rekel:² »To je sreča za Vas, da nocoj ni bilo Nemcev tukaj, sicer bi za Vas ne bilo prostora.«

Te besede so ga silno razjezile. Sam je nekoč priznal, da je nekoliko k napuhu nagnjen. In da bi njega, dovškega ali (kakor je rajši slišal) triglavskega župnika kdo gonil izpod strehe, ki je v njegovi župniji, ne, to se mu je res zamalo zdelo!

Ko je po otvoritvi Aljaževega stolpa sedel na Malem Triglavu, ga je začela zopet jeza kuhati. Oko mu je namreč obviselo na Dežmanovi koči, ki je v njem vzbujala iste občutke kakor v puranu rdeča barva. Proti takim občutkom navadno mrzel sedež, kakor je skala, precej pomaga. Aljažu pa ni. Grdo je pogledal na »Deschmann-haus«; nato se je kar začel ozirati, kje bi našel pripraven prostor za kočo, ki jo je nameraval postaviti zase in za svoje prijatelje, da jim ne bo treba Deschmannove. Prav takrat sta stekla dva gamsa čez Kredarico.

»Ga že imam,« je zaklical veselo, hitel skozi Kot na Dovje in kupil ves potreben svet. Z nakupom Kredarice se mu je mudilo prav tako, kakor Slovenskemu Planinskemu društvu s prepisom »za stolp potrebne parcele na Šišenskem vrhu«.

Toda »ljubljski gospodje« so se kmalu jako poboljšali. Ko jim je Aljaž ponudil Kredarico, so z nepričakovanim navdušenjem prišli za to priliko, da so postali gospodarji najvišje postojanke v Julijskih Alpah. V nasprotju z Alpenvereinom so se izkazali res za pravo planinsko društvo, ki privošči gostoljubnost tudi tujim planincem. Obljubili so v svojem oglasu, da ne bodo nikogar gonili od kože ali celo iz nje.³ »Vsakdor bo dobrodošel in našel v njej mirnega in varnega zavetja.«

Čez leto dni je slovenska Triglavska kočica že stala. Bila je veliko udobnejša kakor druga planinska zavetišča v naših gorah. Imela je spalnico, obednico in celo poseben prostor za kuhinjo. Proti neki gotovi in kolikor toliko potrebni pritiklini pa se je Aljaž dolgo in trdovratno upiral, češ da je na Kredarici, ko je toliko prostora krog kože, dotična pritiklina pravi luksuz. Slednjič se je pa le vdal odboru, ki je bil pač bolj na telesne potrebe navajen, pa ne zadosti podeželsko utrjen.

Osrednji odbor je prepustil Aljažu vodstvo stavbe in sploh vso skrb zanj. Zato je bila »Triglavska kočica na Kredarici« tako poceni zgrajena kakor nobena druga. To sem moral pozneje, ko ni imel Aljaž več prve besede pri planinskih stavbah, večkrat slišati; sploh

² Aljaž, Planinski spomini, »Plan. Vestnik« l. 1922.

³ »Planinski Vestnik« 1895, str. 138.

pa ljubljanskih inženirjev, izvzemši Jaroslava Foersterja, ni posebno cenil.

Za Triglavsko kočo je prišel Triglav sam na vrsto. »Civiliziral« ga je tako, da odslej sprejema svoje obiskovalce, kakor se spodobi omikanemu suverenu. Greben mu je okrasil s klini, kakor kuharica srnjakov hrbet s slanino, sedlo pa lepo ogledil in zavaroval z vrvmi.

Da bi privabil tudi svoje stanovske tovariše in druge, ki jih je nedeljska dolžnost zadržavala v dolini, je postavil poleg koče kapelico, pa tako majhno, da je bil v skrbi, ali bo dobil dovoljenje za maševanje. Zato se je nalašč nekoliko »zmotil« pri merah oltarja, ko jih je poslal ordinariatu.

Kapelica je bila posvečena prav tisto leto, ko sem jaz novo mašo pel. V koči nas je prenočevalo (spalo pa ne!) čez sto. Mene sta vzela Aljaž in dr. Svetina v postelji medse, pa sta me tako mečkala, da sem jima še pred zoro ušel. Pridružilo se mi je nekaj podjetnih fantov, pa smo jo udarili na Triglav. Z menoj je šel tudi Pekovčev (oskrbnikov) pes, ki je prejšnji večer sklenil ozko prijateljstvo z menoj, zaradi kurjih kosti. Čutna predstava dobre večerje se je tako tesno združila z mojo osebo, da je štirinožec hodil tik za menoj. Ker pa je imel prekratke noge in ni vedel, čemu so klini in žice, je kmalu zaostal. Nazaj grede sem ga zapazil na ploščah pod grebenom Malega Triglava. Revček je žalostno cvilil, ker si ni znal pomagati. Šel sem ponj in ga vzel v naročje. Ko sem potem lezel po klinih navzdol, se je tako bal, da sem kar čutil, kako mu je srce bilo od strahu. Pod steno se je od samega veselja prekuceval po snegu. Vendar se me je tisti dan potem skrbno izogibal. Bržčas se mu je čutna predstava kurjih kosti razblinila, zato je z mojo osebo združil predstavo strahu, ki ga je bil prestal na grebenu.

Za nami je prišlo na Triglav še kakih sedemdeset »romarjev«. Vodil jih je dr. Svetina, ki ni pustil nikogar naprej. In tako je bil ves trop podoben dolgi kači, ki se je počasi pomikala proti vrhu. Pri sestopu pa se je nad gospodom doktorjem izpolnil svetopisemski izrek: »Ti prvi bodo poslednji.«

Jaz sem že dolgo sedel pred kočo, ko se je dr. Svetina prikazal na Malem Triglavu v varstvu zvestega Požganca. Ker je skrbno pazil, da je bilo težišče njegovih sto kil tesno združeno s skalnato podlago, je bila »pleža« na las podobna seji. Ko je prišel slednjič h koči, mu pravim: »Gospod doktor, to je bila pa jako dolga in nerodna seja.«

»Kaj vi veste,« mi je odvrnil, »ko ste še mladi. Star vodnik mi je rekel, da je zadnja oplat najbolj »gvišna' noga.«

Popoldne sva šla z medicincem Miljutinom Zarnikom na ledenik. Bila sva popolnoma »visokogorsko« opremljena. Zarnik je imel cepin, jaz pa žabice, tiste s prve ture na Triglav. Ker sem bil tako obožen, mi je Zarnik milostno dovolil, da sem sekal stopinje, kar sem delal z velikim užitkom. Saj sem bil ves srečen, da sem držal cepin v rokah, čeprav ni bil moj.

Imel sem sicer nekaj cepinov — v moralki, pa le narisanih. V tretjem letniku bogoslovja sem namreč moral biti že silno navdušen za planinstvo; zakaj, knjiga je bogato poslikana z gorskimi palicami,

s cepini, nahrbtniki, derezami in planikami. Kdaj sem jih »malal«, ali med razlago ali med učenjem, se ne morem več spomniti, morebiti med obojim.

Na ledeniku sva našla jako lepo ledeno votlino, ki pa je pozneje nikdar več nisem mogel iztakniti.

Ko se je moja družba odpravljala v Mojstrano, sem se z njo sprl. Hoteli so, da bi šel z njimi zopet skozi Kot, jaz sem pa silil skozi Krmo, ker se že takrat nisem rad vračal po isti poti nazaj. »Kar z nami pojdi, Janko,« mi je prigovarjal Aljaž; »spodaj v Kotu sem naročil zase, za Sušnika, Novaka in še nekatere druge voz. Če greš z nami, ti dovolim, da boš smel z nami teči.«

Ker nisem hotel sprejeti tega zapeljivega povabila, sva jo udarila z Žemljo v Krmo. Pri odhodu sem pa še zaklical kanoniku Sušniku (ki je skušal posredovati), da jih bova čakala pri Šmercu. In to sva tudi storila. Ko so se pripeljali v Mojstrano, sva že sedela na klopi pred Šmerčevo gostilno. To je Sušniku tako imponiralo, da sva potem na njegov račun jedla in pila. —

Kaj hočemo! Takrat sem bil še mlad in neumen. Štel sem si celo v čast, da se nisem na zavarovanih potih prijemal za kline in žice.

(Dalje prih.)

Župančič Uroš:

Zima v gorah Martuljka

G r l o (2509 m), 15. XII. 1935.

I.

Služaj je nanesel, da sva se našla dva povsem nepoznana človeka. Noč sva prespala v negotovosti za vreme pod streho lovske bajte v Martuljku. Kajti vso soboto so megle ležale nad Deželo (tako pravijo ljudje iz gornje doline pokrajini med Zelenico-Jelovco in Žirovnico ter Kranjem), a skozi po Dolini (Dolina pa je vsa pokrajina od Rateč do Jesenic) je zapadnik gnal težke svinčene oblake. Martuljkovih vrhov ni bilo videti; vsi so bili zadelani z oblaki in meglami. Kočo sva zapustila sredi noči in sva korajžno začela v strmino gaziti globoki in mokri sneg. Z višino je naraščala strmina in globina snega. Še daleč je bil Za Ak, ko začujeva nad seboj žvižg: gamsa-stražarja sva prebudila. Gotovo se nama je začudil, kdo bi hodil tu okoli v tako debeli zimi in še ponoči! Brez potrebe se je vznemirjal in svaril čredo...

Vzpenjala sva se više in više, nevarnosti ni bilo, a rasel je napor. Globoko sva se skozi sneg in rušje udirala do zemlje. Menjavala sva se v vodstvu. Že sva se bližala vrhu in težko sva čakala, kdaj doseževa vrh slapa, ki je pel svojo močno, večno pesem. Veselila sva se pogleda izza Aka na strme stene in ostre grebene; gotovo se bo že zdaniilo in sprevedrilo vsaj toliko, da bo nama trud poplačan. Spriznala sva se s temnim pogledom v meglo, molče sva si navezala smuči in že sta dve temni postavi molče sva si navezala druga za drugo skozi svinčeno, temno meglo strminam nasproti.

Kmalu sva začela delati dolge ključe v strmino. Čakala sva zore, a zaman. Želela sva, da bi se razkadile megle, a zaman; še temneje so se oklenile sten in tudi naju. Oblaki so naglo jadrali preko južnih robov proti nama in že so pričele padati prve snežinke prav ta čas, ko sva se zagrizla v strmino, ki naju je ločila od macesnov pod stenami Široke Peči. Vidno večje in bolj goste so bile padajoče snežinke. Ko sva dosegla macesne, sva se ustavila, oddahnila in spogledala v tej prirodni divjini — ne radi strahu — kaj še! Prijelo naju je ugodje, da živiva z elementi narave — to je radost pravega alpinca! On je izvlekel orglice in že so se snežinke igrale z ubranimi zvoki, ki so šli od stene do stene, topot brez odmeva. Srečna in zadovoljna sva bila.

Ključki so se večali in krivili dalje od sten Oltarja do Široke Peči — števila ni bilo konca. Molče sva šla dalje, zadovoljna, da sva bila nemotena sredi zimske gorske narave. Tam zgoraj visoko, že v kotlu pod Grlom sva se ustavila, ko sva naredila precej vijug preko glav plazu. Pred nama je preko celega kotla zijala nasproti poklina, kjer se je plaz odtrgal. Malo posebne tehnike v visokem dviganju smuči — in že sva bila na snegu, nad poklino. Previdno sva šla dalje, da bi ne sprožila še tega dela snega. Kmalu sva dosegla spodnji rob skal. Snela sva smuči. Snežiti je prenehalo. Bila sva potrebna okrepčila; zato sva si postregla. Za hrano pa sem žrtvoval svojo rokavico, ki jo je urno ubrala po strmini navzdol, obratno pot. Gledal sem za njo. Spočetka sem računal, do kam bi šel ponjo, če bi se ustavila; račun je bil nepotreben; kmalu se je rokavica zgubila niže doli v megli. Če jo kdo najde, bo vsaj vedel, čigava je.

Ko so se oblaki z meglo nad nama malo pretrgali in se je pokazala modrina neba, sva naglo nadaljevala pot s sekanjem stopinj skozi žleb navzgor. Trd je bil sneg, mestoma leden; ovirale pa so naju smuči, ki sva jih morala nositi na ramah. Rada sva delala s celim telesom; saj je občutno nastopil mraz, čim bolj sva se bližala robu Grla, preko katerega so na najino stran visele velike snežene strehe. Izbrala sva si prehod brez strehe. Ko sva dosegla vrh, sva prišla v oblast močnega vetra, ki je nama strdil moko obleko in delal ivje na obrvih in laseh. Stran proti severu je bila ledena, proti jugu pa je veter iz snega po pečinah izoblikoval velike igle in ivje. Ker ni bilo nikakega razgleda niti izgleda, da bi se pretrgali oblaki, in je veter bril neusmiljeno, sva jo naglo ubrala proti levi, da si poiščeva sestop na Jezera in mimo Šplevt v Vrata.

Dobro poznam sestop poleti; ali zima na poseben način izoblikuje žlebove in stene ter čudno izpremeni vso pokrajino.

Takoj za prvim rebrom sva se spustila po žlebu na desno navzdol; zdelo se mi je namreč, da sva že dosti prečila v levo. V meglo sva se spuščala po žlebu. Kmalu sva bila na robu sten, ki so se gladke spuščale v temo; dna nisva videla. Pa prezgodaj sva krenila navzdol. Morala sva se vrniti nazaj na zgornji rob. Kako tak neuspeh in umik ubije sile turista! Še sva šla dalje na levo in za robom naletela na pravi žleb; po njem sva prišla naglo na ploščino pod stenami Dovškega Križa, Grla in Rokavov nad Šplevtami. Megla se še ni hotela razkaditi in resno me je pričelo skrbeti, kako bova srečno sestopila

v Vrata. Pričela sva tipaje in počasi voziti naokoli, a ni se nama posrečilo priti nikamor. Z glasovi sva hotela dobiti smer Šplevt; ob njih bi vozila na levi mimo Skale navzdol. Tudi glas ni prodrł skozi meglo od sten Šplevt, da bi se odzval. Da bi se ne zgubila, sva si zapomnila smer vetra. V negotovosti sva smučala okoli. Kar sem skozi meglo priletel na zamet, preko katerega me je neusmiljeno vrglo. »Hvala Bogu!« Spoznal sem namreč, da se zamet vleče od Šplevt proti najinemu sestopu. Spustila sva se na desno ob njem in kmalu sem vozil mimo znanih skal pod stenami. Nekaj zavojev in smuknila sva skozi plast megle, pod nama pa je ležala dolina in Vahova planina z mogočno belo delto Belega plazu in Bistrice. Spodnji robovi Cmirovih in Triglavskih sten so se pokazali iz megle.

Ura naju je skrbela, zato naglo do roba gozda, kjer sva snela smuči in pričela gaziti globoki sneg. Nad Pragom pri studencu, ki poleti tako blagodejno osveži vsakega mimo idočega, se še ustavila nisva. Preko Praga sva se spustila kar sede in že sva bila med mnogimi sledovi gamsov, ki tod okoli iščejo skromne hrane. Okoli dvajset se jih je kopalo po prehodu v Kališju — bežali so, gotovo so se bali strele; videli so na najinih ramah smuči (puške!) in to jih je splašilo.

Spodaj na gozdni stezi sva zopet zasmučala; hiteti je bilo treba. Megle so se znova spuščale niže, smuči niso hotele brzeti, le moč rok jih je odganjala naprej. Še preden sva dosegla Mojstrano in vlak, so padle nove snežinke.

Kukova špica (2417 m), 22. XII. 1935.

Med dežjem preko noči je snežilo v dolinah. V gorah je pa padalo, da ga je bilo na debelo. Proti koncu tedna so se, kakor nalašč, težki in svinčeni oblaki jeli trgati in skozi odprtine smo videli jasno, modro nebo. V soboto je nastopil oster mraz, ko sem na večer šel sam skozi Mojstrano. Vrhovi in robovi gora tam bliže zapadnemu solncu so žareli v poslednjih žarkih. Tam ob Luknji so se žarki odbijali v ledu — kako zanimiva slika na večer! Vetrovi so se igrali s suhim snegom in ga v velikih zastavah in vrtincih metali v zrak preko robov in sten. Vrtinci so bili nekateri v žaru solca svetli, drugi temni in mrzli v večernem mraku. Mogočni Stenar je zapiral dolino, ves ukovan v led; mrk je stal in mrzel v svoji senci, le značilni vrh, podoben ogromnemu gradu, je bil leden in je žarel v solncu. Nič posebnega ne nudi Stenar očem poleti; zato pa tem bolj ustreza, ko ga v zimskem času beli snegovi in solnčni žarki.

Lep, miren večer je bil, poln krasot in doživetij. Kako pritajeno je pel pesem v led ukovani Peričnik, kakor bi hotel i s svojim molkom ublažiti vse ono, kar ne sme biti! Mirno in pokojno je počivala vsa narava.

V misli zatopljen, sem gazil kar na celo po poti dalje, skoraj bi zgrešil gostoljubno Luksovo bajto. Nekaj potegov in dvigov, ki so malokomu znani, sem porabil in — vrata so se mi odprla. Naglo sem priložil na ognjišče polen in podkuril; veselo je ogenj plapolal, mene je pa velik oblak dima prisilil, da sem se zleknil preko slame

Turska gora,
Brana in Planjava
z Vel. Zvoha

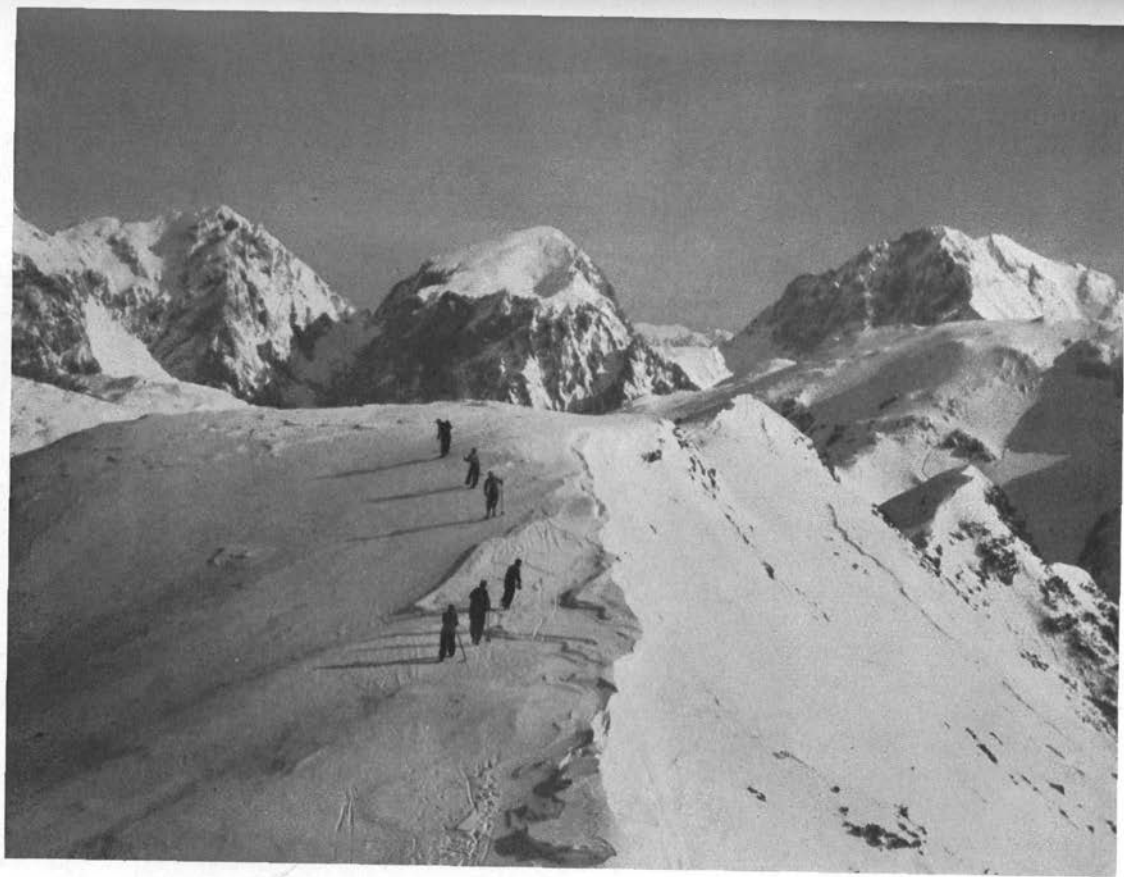
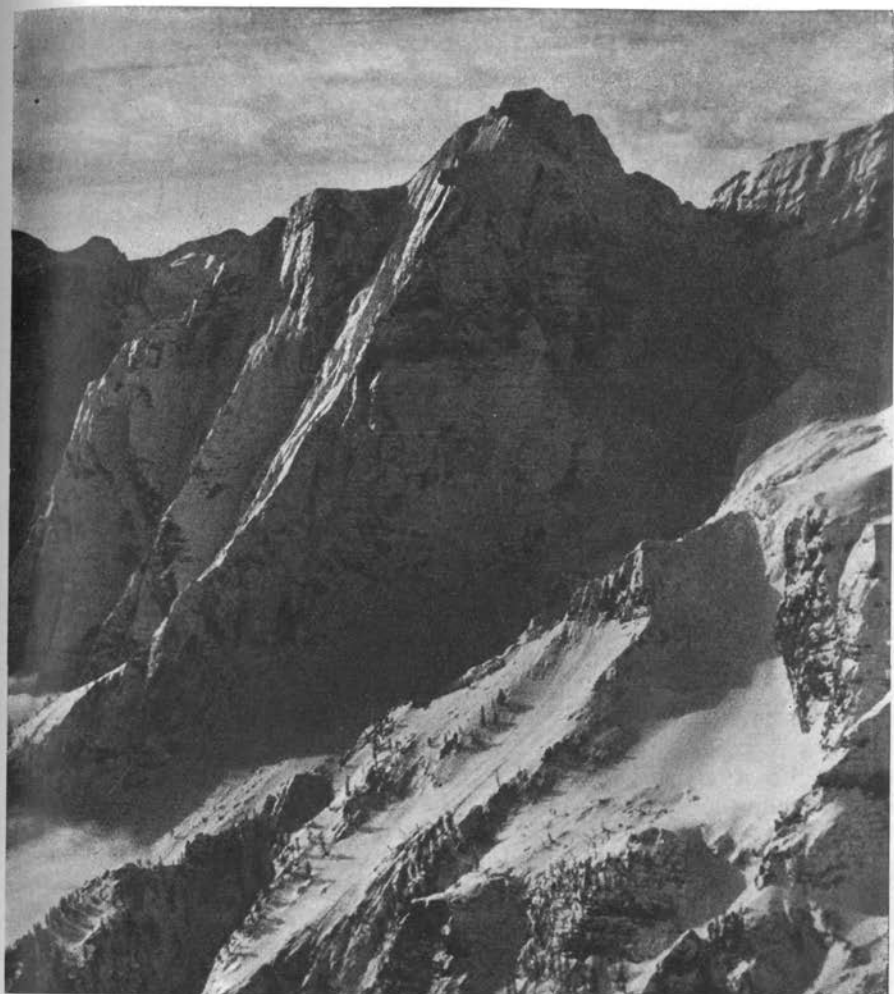

Foto dr. A. Brilej

... Stenar, ves ukovan v led ...

Foto Slavko Smolej

na ležišču. Z zasolzenimi očmi — od dima — sem dolgo gledal v urne ognjene zublje — bil sem brez pravih misli. Po skromni večerji sem se vsedel na prag koč in se zagledal skozi težko zasnežene smreke tja v temne stene Triglava in Cmira. Ledene so bile stene, nad katerimi se je bočilo temno nebo z milijoni svetlih zvezd. Dolgo sem sedel in gledal. Ko za hrbtom nisem več čul prasketanja ognja, me je zazeblo; poslovil sem se od gora in zvezd ter smrek, zaprl sem duri. Znova sem naložil drv na žerjavico, potem pa zlezel na slamo. V kotu sem še dobil odeje in stare vreče, ki so jih menda tu pustili drvarji, kateri so preko tedna drvarili tod okoli.

To noč sem prvikrat spal v — »spalnih« vrečah: kar v dve sem zlezel, namreč v navadne, ki sta prej služili morda moki, soli ali

sladkorju. Solze vsled dima so mi naglo zatisnile oči, da sem prijetno zaspal ob glasovih prasketajočih suhih drv. Nisem še dolgo spal in gotov sem bil, da se še nisem nič preobrnil v svojih vrečah, ko me prebudi čuden glas: nekdo je škrtal in glodal po papirju. Zasmrčal sem v polsnu nevoljno — ta hip je vse utihnilo, a kmalu je glodalec pričel znova škrtati po papirju, nemoteno in s podvojeno silo. Kaj naj storim, da bi vasovalca prepodil od svoje skromne zaloge? Iskal sem z roko okoli sebe predmeta, ki bi ga vrgel v smeri glodanja. Ničesar nisem dosegel. Preobrnil sem se in še zakašljaj povrhu; to je pomagalo. Trenutek pozneje že čutim nekako težico na nogi; ta je pa lepa, podim glodalca od sebe, grdoba ti pa pride še bliže! Zmajal sem nogo, gotovo mala, lačna miška pa jo je urnih nog, neslišno ubrala dalje po moji nogi preko telesa, obraza in glave nekam v kot; nazaj je ni bilo več. Za prestani strah bi ji rad dal nekaj najboljšega iz svoje zaloge.

Spati pa nisem mogel več. Zlezal sem iz »spalnih«
vreč, zgребel žerjavico in si zanetil znova ogenj. Kmalu je bila koča lepo razsvetljena, tako da sem se lahko opravil za pot. Videl sem, da se je uboga miška bila s krempeljci in zobki lotila pravega zavitka — polno dobrot je bilo v njem.

Pogasil sem ogenj, počedil kočo in se poslovil od nje na skrajšnje svidenje. Silno prijetni, praznični so samotni večeri v taki drvarski koči, ko človek nemoteno misli lastne misli.

Pod smučmi se je globoko udiral suhi, kristalasti sneg. Skozi noč sem jo ubral navzgor takoj za rovto po znani poti. Polno je še bilo zvezd na nebu in niso še žarki solнца objeli niti najvišjih robov, ko sem se že mučil med debelimi bukvami in smrekami, katerih veje so se upogibale nizko k tlom. Vsak dotik z vejo mi je bil neljub — oblak snega sem dobil na glavo in vrat. Že pred solncem sem se ta dan mučil in obupaval nad lastnimi močmi. O pač — saj sem vedel o sebi, da nisem močan, a včasih me je volja, ki se je stopnjevala do trme, privedla do zaželenega cilja. Nikoli pa v sebi nisem čutil potrebe, da bi se, hoteč doseči cilj, moral z utrujenim telesom in umom resnično boriti z nevarnostmi za ceno lastnega življenja. Vedno sem poznal mejo, do kje mi je alpinizem užitek v borbi in kje se neha užitek in postane borba neplodno trpljenje. To mora poznati vsak borec v veličini narave, to spoznanje mu večkrat prizanese z največjim razočaranjem.

Pravi čas sem krenil skozi gozd na desno, da bi se umaknil drevju. Upal sem, da se bom svobodneje kretal in lažje dosegel svoj smoter, če bom napredoval navzgor po strugi hudournika Črlovca. Mogočen veletok voda, ki jih zbira jarek s Slemenca, Možicev, Kukove špice, Gulc in Skrnatarice, prihrumi včasih poleti ob nalih tu doli v strugo Bistrice. Ko sem dosegel njega, sem svobodneje zadihal; ključki, ki sem jih delal preko njega, so bili živi in strmi, naglo sem se dvigal z novimi močmi navzgor. Visoko gori so bili vrhovi že v oblasti solнца. Jasno so se črtali grebeni in vrhovi v temnomodrem nebu. Sem in tja je preko temen potegnil veter in vzdignil s seboj v zrak oblak snega, ga zavrtel v vrtinec in ga raz-

pršil. Tu okoli mene pa je vladal mrak in velik mir. Nič vetra nisem čutil okoli sebe, nič solnca. Prav danes pa sem si hotel za vsako ceno priboriti vsaj solnca. Niti oblaka ni bila na svodu. Vsaj solnca, blagodejnega zimskega, sredi snežnih poljan, če že ne bi mogel doseči še onega, kar sem tako željno gledal gori na grebenih! Hotel sem si i vetra z ledenimi iglami, ki bi mi bril v obraz. Da, to tako zelo ljubim včasih, ko koprnim za doživetji! Ni to nekaj strašnega; užitek je, ko alpinist po borbeni turi, ki mu izsili znoj na čelo, kot zmagovalec stopi na greben, pa mu puhne nasproti nov, mrzel, leden val in se mu igle ledu zapičijo v znojni obraz tako močno, da čuti sebe trpeti in krvaveti. Mnogim zagnanim, drznim alpinistom to prija — prav je to, a poznati morajo strogo mejo, kjer je konec strašnemu užitku. Vsako pretiravanje in podcenjevanje nevarnosti in naravnih sil alpinist čestokrat plača veliko predrago.

Gazil sem globoki sneg, mislil in gledal v tla; kajti solnce, ki sem ga hotel doseči, je bilo še visoko. Mislil sem, da ga s sklonjeno glavo in ne s prevelikim hrepenenjem prej dosežem, nego ako bi venomer gledal v višino na mejo med svetlobo in senco. Ko se struga Črlovcu požene v skok in naredi v soteski ovinek, je muka priklopela do viška. Mnogokrat že me je naključje privedlo do tega, da nisem več mislil na utrujenost in položaj. Tako tudi to pot: za ovinkom sem zagledal trojico gamsov, ki se je preplašeno gnala pred menoj in se borila z globokim snegom. Uboge živali sem s sočutjem opazoval; pognal se je prvi in za njim drugi in tretji, vsi so se globoko udrli v sneg, obstali so vsled nemoči, obrnili vratove in se zazrli vame — preganjalca. Jasno sem videl na kratki razdalji, kako težko in izmučeno dihajo. O, kako rad bi jim dopovedal, naj se odahnejo in spočijejo, da jim nisem sovražnik, temveč prijatelj! Niso me seveda razumeli; znova so se pognali v obupnem skoku dalje, se udrli in obstali. To borbo in trpljenje sem z bolestjo gledal precej časa, končno so se rešili globokega snega. Prvi se je pognal in obstal vrhu snega, zdaj se nobeden ni več ustavil, naglo so jo pobrali navzgor po plazju in mi izginili izpred oči.

V naravi imej vedno odprte oči. Tudi jaz sem se podvizal, da bi dosegel čimprej oni trdi sneg in res: smuči se niso udirale niti za malo ne. Odvezal sem jih in poskusil s čevlji trdoto plazju, ki je bog ve kdaj prihrumel po žlebu raz stene Škrnatarice prav v Črlovec. Smuči sem zadel na rame, z nogami sem sekal stopinje v zmrzli in

Foto Milena Pavlin, Jesenice

Kukova špica z Dovškega Križa

potlačeni sneg; v strmini sem si pomagal s palicami. Naravnost po žlebu navzgor sem jo ubral in naglo pridobival na višini. Kmalu sem dosegel solnce, ki me je prijetno pozdravilo s svojo toploto. Zavihal sem si rokave in tako kmalu dosegel konec žleba pod stenami. No, dobršen del strmine je bil za meno. Navezal sem si smuči in prečil iz žleba med zadnjimi macesni na desno tja k stenam Kukove špice. Potem sem delal ključe med stenami navzgor. Solnce je plavalo tik nad robovi Škrnatarice. Na strani Kukove špice sem se mučil v solncu, pod stenami Škrnatarice pa v senci in suhem snegu. Preden sem dosegel rob Gulc, sem moral preiti še nekaj poledenelih in občutnih strmin. Gori pod Gulcami sem stopil na plaz, ki ga je prineslo skozi Škrnatarčin žleb. Tu me je kljub toploti solнца mrazil severni veter, ki je vlekel iz Martuljka preko grebenov.

Na Gulcah sem se stegnil preko sneženih streh v mráz in hlad Martuljka. Kar zazebló me je in umaknil sem se nazaj. Smuči sem zasadil v sneg, potem pa sem se začel po skalah plaziti navzgor proti Kukovi špici. Z višino se je večal in lepšal razgled. Ledene skale in sneg okoli njih so mi delale velike preglavice. Ker je solnce res toplo pripekalo in sem opravljal resno delo, sem ves prepoten in vznojen končno dosegel cilj, ki se mi je zjutraj zdel tako težko dosegljiv. Da ne bi bilo gamsov, Bog ve, ali bi jaz sploh prišel do plazu, in če bi prišel, ali bi ga opazil. Bil je namreč pokrit s plastjo svežega snega. Gore so se proti solncu kopale in videti je bilo, da solnčni žarki močno delujejo na belo odejo. Ledene strani so se bliščale, na več mestih pa so se kazale kopnine temnih in sivih skal. A v senci in proti severu so gorski velikani ostali nemi in pogreznjeni v molk. Silno tesno jih je oklepala ledena skorja, ni se jim dalo dihati — spali so pokojno. Vse doline so bile polne mraza, le vrhovi so se dvigali do žarkov. Preko Amfiteatra se je vlekla temno nazobčana senca južnega grebena. Ves Martuljek je bil v ledu in ivju, le tam na bližnji južni strani Široke Peči je solnce tajalo ledene luske, ki so s šumom padale navzdol. Kakor skale, tako je bilo i drevje vse zasneženo, če ni nanje posijalo solnce.

Vse naokoli pa v velikem krogu venec belih gora; sveži in prozorni zrak je povečal poletni razgled s tega razglednega vrha. zavriskal sem, se podpisal na listič, ga položil v sneg ter obtežil s kamnom v znak vsem, ki pridejo, a ne verujejo, da sem dosegel vrh. Potem sem se urno spustil do smuči, varujoč se sneženih streh na strani Martuljka, na drugi strani pa mi je grozil in me opozarjal na nevarnost od solнца odjuženi sneg.

Zgornji del strmine sem vozil že v senci, solnce je splavalo tja dalje preko Martuljkovih vrhov v Veliko Dnino in še dalje preko Planice k zapadu. Naglo je šlo navzdol, topot bolje nego prošlo nedeljo, a tudi topot ne brez padcev.

Premočen in prilično izmučen, toda brez slabe volje, sem se na večer krepčal pri hotelski Minci.

*

Zima je tu! Mar naj bodo naše lepe gore v tem času neobiskane? Ne, so ljudje, ki jim ni za peč; želé si borbe in krepitve. Ni dosti, da

turisti pozimi posečajo zabave in predavanja, ki kažejo slike s sveta. Kar nam kaže tuja slika, nam nudi tudi naša priroda. Minili so časi, ko so se zasneženim goram približali le lovci, krotki ali divji. Novemu rodu ne zadošča alpinsko udejstvovanje poleti; v zimskih gorah si iščejo novih smeri in ciljev. Saj so poletni problemi v naših stenah, do malih izjem, rešeni. Mari naj novi zarod končuje v brezdelju? Ne! Močnejši bodo mladci in zato zmožni, da rešujejo probleme, ki se zdijo danes nekaterim nemogoči. O tem bo govoril čas, potreba borbenih mladih ljudi, ki ne poznajo konca, kakor ga niso pripoznali naši umni predniki.

Nova bodočnost naše mlajše alpinske generacije je v zasneženih vrhovih gora, na grebenih, kjer vejata dva vetra, kjer ličajo kožo ledene igle, v žlebovih, kjer se blišči zrcalni led, potreben obdelave, da žarijo oči, da se napno mišice. Tam jih čaka delo do konca — brez konca.

Ing. Pipan Lev:

Skuta spet zmagovita ...

Skoraj vsak planinec mi je pravil o kakšnem vrhu, ki je zanj kakor zaklet.

Za mene je zakleta — Skuta. Ne rečem, da bi me bila vedno odbila — prav dostikrat sem bil že na nji — a največkrat takrat, ko na njo nisem bil namenjen. Kadar pa si doma postavim to muhasto kraljico Kamniških gor v načrt, sem že pripravljen, da mi bo kako prekrizala račune. Včasih me pusti, da ji stopim kar dvakrat na teme, potem pa postane muhasta in me od nobene strani ne pusti na vrh.

Je pač ženskega spola in povrhu še najlepša v soseščini.

Brali ste v lanski februarski številki »Planinskega Vestnika«, kako sva s tovarišem Marijanom zavzela vso še v sneženi oklep zavito Kočno. To je bilo 1. maja leta 1932. Lepota te ture me je tako prevzela, da sem sklenil: odslej bom vsako leto na dan 1. maja izvršil kaj podobnega. Ker je bil naslednje leto tovariš Marijan v Pragi, sem se odpravil sam in baš na Skuto. Upal sem, da mi bo mila prijateljica. Pa: »O te ženske!«

*

V vsem obširnem Domu v Bistrici sem v noči na ponedeljek prenočeval sam. Oskrbnica mi je dejala, da sta samo dva mlada fanta, menda študenta, odšla pred mano na Kokrsko sedlo.

Ko sem zjutraj ob prvem svitu stopal mimo Uršiča proti Žagani peči, sem bil prepričan, da bom imel dan, lep ko malokdaj. Zato se tudi nisem nič kaj žuril. Saj si čez Gamsov Skret naenkrat na Podih in od tu na Skuto tudi ni več daleč. Nazaj grede se pa popelješ po isti poti po snegu navzdol in si, ko bi trenil, v dolini.

»Da le pred mrakom sedem na kolo v Bistrici,« sem si mislil in se leno vzpenjal nad Žagano pečjo najprej po hudourniku, nato skozi gozd proti oni strmi senožeti pod Gamsovimi luknjami. Tako sem se

zatopil v svoje misli, da se še zmenil nisem, ko sem stopil ob začetku senožeti že na sneg. Zdanilo se je popolnoma.

Koračil sem po snegu navzgor, kar me predrami z leve, od Korkskega sedla sem piš. Pogledam. Proti meni se vali gosta, črna megla. Kje se je vzela, Bog ve. In že so naletavale snežinke, sprva redke, nato bolj goste in naenkrat me je zajel divji snežni metež. Ker sem vedel, da do lukenj ni več daleč, sem stekel, kar so mi dala pljuča in sree, navkreber, da se skrijem pred razbesnelo naravo. Ves zasopel in moker od potu in snega, sem se zatekel v prvo, spodnjo luknjo in se vsedel kar na dehteče preostanke gorskih rožic, ki so šle skozi prebavo divjih koz in kozlov.

»To, si mi naredila ti, o prešmentana lepotica Skuta!«
Kaj bi?

Danes je milostiva slabe volje. Mari ni najbolje, če jo kar odkurim nazaj v dolino? Ko bi bil izkušen mož, bi napravil tako. Jaz pa, neizkušen gorečnež, sem postal med poldrugournim čepenjem v prirodno dišeči Gamsovi luknji še bolj goreč:

»Danes boš moja, pa se brani, kolikor hočeš!«

Snežiti še ni povsem prestalo, ko sem krenil dalje. Strma polica je bila dobro zasnježena, pa sem le srečno prisopihal do onega, še poleti dovolj nerodnega prestopa vrh police. Postal sem na skalnatem nosu in pazljivo gledal, če mi ni »prijateljica« Skuta tu nastavila kake pasti.

Nič sumljivega nisem opazil.

Previdno prestavim nogo z nosa v sneg na ono ozko poličko, ki tvori prestop. Takoj začutim, da nekaj ne bo v redu. Pomaknem se nazaj na skalnati nos in s cepinom odstranim s prestopa pravkar zapadli sneg: kakor steklo gladka ledena prevleka se pokaže izpod snežne odeje!

Pri vsej resnosti položaja sem se moral nasmehniti: »Tako? S takimi zahrbtnostmi me hočeš pregnati. Ne boš!«

S cepinom sem razbil led na polički, za vsak slučaj navezal še dereze in se ko mačka oprezno prevlekel čez nevarno mesto.

Ko bi ne bil previden, bi se znašel kar v hipu kakih 50 metrov niže na snežišču... Ne! Ne smem mučiti rešilne ekspedicije in Skuti ne privoščim tega veselja.

Srečno sem bil preko. »Skuta, zdaj mi ne uideš.« In veselo sem se zagnal v snežno strmino.

Kaj pa je to?

Kakih sto metrov više je postal sneg naenkrat muhast. Dozdaj sem z derezami hodil imenitno po trdem snegu, ki ga je le za kakih pet prstov pokrival pravkar zapadli popr. Tu pa se je začelo prav grdo udirati. Pa kako! Bilo je ono obupno udiranje, ko ti trije, štirje koraki drži in, ko si že misliš, da bo mogoče zdaj naprej dobro, in malo bolj korajžno stopiš — pa že sedi ali celo ležiš v snegu z eno nogo udrt do kolen. In ko jo nato skušaš čim previdneje izvleči, se ti udere še druga noga, topot do pasu. Pa kobacaš in se prevračaš v nastali jami; ko se srečno postaviš obenožno na trden sneg, zapuščaš za seboj sledove, kakor bi se valjal slon.

Skuta

Foto dr. J. Pretnar

Te vrste hoja mi je kmalu presedala. Odvezal sem dereze in oborožil nogi z meter dolgimi planinskimi smučmi. V teh sicer ne bom mogel hoditi ko dozday kar naravnost, hitreje bom pa le najbrž napredoval, ko se mi ne bo več toliko udiralo — tako sem si mislil.

In se mi res ni »toliko« udiralo.

Prej se mi je udrl vsak tretji, četrti korak; zdaj sem jih utegnil napraviti mogoče deset, petnajst brez nezgode, pri šestnajstem pa, ko sem že skoraj pozabil na zadnjo luknjo, sem se valjal v novi, topot veliki za dva slona.

Srečno sem se prizibal izmučen in poten že precej po dvanajsti uri v veliko konto pod Štruco in Dolgim Hrbtom. Solnce je zdaj pripekalo z jasnega neba in pričelo prav narahlo razmehčavati sneg na prisojnih pobočjih, da so se blestela ko zrcalo.

Pogledal sem na uro, premeril dolgi in strmi plaz, ki se spušča od škrbine med Štruco in Dolgim Hrbtom prav do dna konte in — priznal poraz.

»Spet si me prekanila, ti, ti...« V onemogli jezi sem se tolažil, češ, saj je končno vseeno, ali pridem na vrh ali ne; glavno je, da sem se zgaral in se naužil božje lepote. Pod to krinko ravnodušnosti, s katero sem hotel samega sebe prevariti, sem pa le čutil, da me malo grize...

»Zmagala si, a premagana še boš!«

S to mislijo sem jo počasi mahnil iz konte čez Pode pod Dolgo steno. Da bi se vrnil v dolino spet čez Gamsov Skret ter še enkrat obiskal vse številne »slonove« jame in se motovilil čez tisti nerodni prestop nad Gamsovimi luknjami, me ni mikalo; zato sem se namenil, da grem čez Pode in Mala Vratca na Kokrsko sedlo in tako napravim kolobar.

Kakor da bi me hotela nemila prijateljica Skuta vsaj nekoliko odškodovati za to, da me je tako neusmiljeno odbila, sem na Podih proti pričakovanju naletel na idealen sneg: trda podlaga, ki se niti enkrat ni udrila, na njej pa za kako ped na debelo pršiča!

Božansko sem se počutil, ko sem drsel po gladkih strminah, edino živo bitje na vseh obširnih Podih. Kar hvaležen sem bil Skuti, da me je zavrnila tu sem, kjer sem užival ko še nikoli.

Kje sem si takrat mislil, da je to zopet le ena njenih zvijač, da me izvabi v novo past!

Križaril sem s poslušnimi metrovkami sem in tja pod Dolgo steno in se šele okrog treh spomnil, da bi bilo dobro odpraviti se v dolino. Spustil sem se do zadnjega roba, kjer napravi letna pot ovinek na desno preko strmih plošč, da se nato vzpne na Mala Vratca.

Toda kaj je to? Malo zazeblu me je okrog srca. Kaj sem videl? Mala Vratca so tik pred menoj, vse tako lepo — zaledenelo, da mi je zastala sapa s korakom. Če začnem zdajle s cepinom sekati stopinje v strmi led, bi utegnil priti do noči ravno do pol poti na Mala Vratca, ako se ne bi že prej popeljal po strmini v večnost, kakor aprila 1935 nesrečni tovariš Mirko.

Takoj mi je bilo jasno, da tod čez ta dan ne bom prišel. Pogledam po strmem robu navzgor. Komaj 30 m je gori do vrha Dolge stene, a zaledenele in s snegom zalite skale prvih dvajset metrov in štrmo sneženo pobočje v zgornjem delu je bilo vse prej ko vabljivo.

Raje še enkrat čez Pode in Gamsov Skret, kjer vsaj vem, kaj me čaka!

Obrnem se in — obstanem.

Dočim je name še sijalo toplo majsko solnce, se je vražja Skuta zavila v temen oblak, ki se je naglo valil sem čez proti meni. Videl sem, da se obeta spet divji ples snežink, ki bi me neusmiljeno zajel, če bi hotel nazaj čez Pode.

Kaj naj storim? Še en nagel pogled na vse tri možne poti — in odločim se za rob nad seboj. Mogoče pa le ne bo tako težko, ko izgleda, in če gre posreči, še ujmi uidem.

Brž denem metrovke v oprtnik, da bi pa navezal na okovanke dereze, se mi je zdelo škoda izgubljati čas; kajti že sem čutil prvi val mrzlega zraka, ki ga je gnal pred seboj črni oblak. Poženem se navzgor in se še dokaj naglo povzpnem prvih 10 m visoko. Tu pa so se začele pričakovane težave. Skale so bile prevlečene z ledeno skorjo in zalite s snegom. Vsako stopinjo, vsak prijem sem moral s cepinom čistiti snega in ledu.

Nisem bil še petnajst metrov nad vstopom, ko je okrog mene strahotno završalo. Zajel me je snežni vihar. Sunek je bil tako silen, da me je skoraj vrglo čez rob. Kar se je dalo, sem se prilepil ob sneg in se oklenil z desnico ostrega skalnega nosa. Sneg, prav za prav drobn in ostri ledeni kristalčki, gnani s silovito brzino po zračnem vrtincu, so mi silili v nos in oči ter me rezali v desno lice, ki ga nisem mogel z ničimer zavarovati. Komaj loveč sapo, sem čakal, kdaj me trešči v prepad.

Pa je prvi sunek kmalu odnehal in med silnim snežnim metežem sem se pognal še kakih pet metrov naprej do vrh skal, na vznožje strme vesine, kjer je bil sneg skoraj docela odpihan, da se je videla zmrzla, gladka trava.

Mislil sem, da sem rešen, a najtežji trenutki današnjega dne so me šele čakali. Napravim naglo prvi korak po strmini navzgor, pa bi naglico kmalu drago plačal. Na spolzki travi mi je okovanka spodrsnila in toliko, da nisem odfrčal čez pravkar preplezani rob. Spoznal sem, da bo teh deset metrov trave in snega mnogo hujših nego prvih dvajset metrov zaledenele skale. Bridko sem se pokesal, zakaj nisem že pri vstopu navezal derez, a kes je bil prepozen. Dereze v oprtniku, jaz pa v takem položaju, da še rok skoraj nisem smel premakniti!

Zopet je v službo stopil zvesti cepin. S skrajno previdnostjo in silno počasi sem se pretolkel čez prvo težjo polovico travnate vesine, ko je izza hrbta vdruživ zabučalo. Bliskovito zamahnem s cepinom v travo, zagrabil za lopatico in obvisim na njem, oprt samo z desno nogo na dvomljiv, iz trave moleč kamen. Vihar je zdijval preko mene z blazno silo.

Ne vem, kako dolgo sem visel v tem položaju — morda samo eno, dve minuti — ko so mi jele roke popuščati. Kljub debelim volnenim rokavicam nisem prstov čutil nič več. Dvignem se nekoliko, da se malo popravim, a nov sunek vetra me pribije nazaj v prvotno lego.

In prav tedaj — Skuta, tega Ti nikdar ne odpustim — se kakor v zasmeh utrga od njenih sten, tam z onkraj Podov, grom, pošasten, peklenski. Stisnil sem se še bolj ob ledeno mrzlo travo in zaškrta z zobmi. Ni se še polegel odmev prvega groma, ko je odjeknil od skal drugi, kakor iz droba mogočne Skute. Pred očmi mi je zamigljala njena podoba: okrutna, nadnaravno ogromna kraljica z usti, spačeniimi od režanja, ko gleda, ležečega brez moči pred njo na tleh enega svojih tisočernih podložnikov-oboževalcev, kako nemo čaka njene smrtne obsodbe. Skuta, tedaj sem se zgrozil pred teboj. Do sovraštva?

Pa je hitro, kakor je prišel, zamrl tudi drugi sunek in me je s tem rešil iz nevzdržnega položaja. Med še vedno silnim pišem in v gostem snežnem metežu sem prelezel zadnje metre. Stal sem na grebenu Dolge stene, rešen sovražnega dosega razkačene Skute. Čutil sem, kako se mi vrača dobra volja.

Naglo sem si začel s snegom drgniti skoraj zmrzle prste leveice. Pri tem mi pade pogled na obleko. Jojmenel! Saj sem šel vendar v modri smučarski obleki na turo? Zdaj je bila bela ko platnene letne promenade hlače. Vihar je drobne snežne kristalčke dobesedno vbil v blago.

Kar zaslišim zopet neki šum.

Nov sunek, pomislim, in se sključim k tlom. Pa začutim, kako mi vstajajo lasje na glavi pod smučarsko kapo. Pogledam cepin. Rahla, modrikasta svetloba je sršela v njega: Elijev ogenj!

»Tristo pipcev! Mari ti še ni dosti? Prej mraz, zdaj pošiljaš kar sv. Elijo z ognjem nad me! Hočeš, da se čimprej umaknem v dolino? Prav, pa grem!«

Jadno pritegnem na čevlje metrovke, zgrabim kakor s svetniško aureolo ovenčani cepin in jo ucvrem skozi snežni vihar, kar so mi dale topot nekam neubogljive smučke, navzdol po grebenu do Malih Vratc in še niže do Cojzove koče.

Štiri je bila ura, ko odprem vrata zimske sobice. Ona dva mlada planinca sta zazijala vame ko v prikazen.

»Od kod pa vi?«

»S Podov!«

»Pa v tem viharju!«

»Menda že!«

»Midva sva hotela na Grintavec, pa se nama je preveč udiralo in sva se vrnila. Zdaj še v dolino ne moreva.«

»Kar počakajmo; ne bo dolgo, ko bo vedro.«

Dobre četrt ure kasneje so res samo še rahle meglice okrog Grintavca označevale, kje je malo prej divja narava stresala svojo moč.

V dolgih ključih sem rezal strmo snežišče Kokrskega sedla in že v mraku odpel smučī skoraj v dolini.

Tiha, zvezdnata noč je legla nad Kamniško ravan, ko sem s kolesom brzel proti domu. Ves čas sem mislil na Skuto, v jezi in — ljubezni.

P. France Ačko:

Nesreče v planinah v luči pameti in morale

Nestetokrat mora človek poslušati debate o alpinizmu in včasih iz ust inteligenta slišati čudovito sodbo o njem. Ni pa to sodba posameznika, ampak mnogih in zato spada to vprašanje v javnost. Z zadnjim adutom, ko filistru zmanjka argumentov, češ: »Gora ni nora...«, se pač ne sme končati taka debata.

V luči pameti je veliko teh »številnih« nesreč v gorah takih, da njih žrtve ne padajo kot junaki za stvar ali vsled neugnane strasti, ampak je vzrok smrti naključje ali neizkušenosť, združena s predrznostjo, in napačna presoja lastnih moči. Če se že v dolini lahkomiselnost pogosto konča tragično, koliko bolj se maščuje v gorah!

Ali naj bo potem obsojen alpinizem? Ali naj zato zavržemo eno najlepših torišč človeškega udejstvovanja in merjenja duševnih in telesnih sil?

Objektivno sicer teh nesreč res ni »toliko«. Sorazmerno uničujejo današnja prometna in industrialna sredstva neprimerno več

ljudi. A nikomur ne pride v um, da bi opustil vožnjo z vlakom, avtom, aeroplanom, ko — odkrito rečeno — ne moreš s popolno gotovostjo pač nikdar vedeti, ali boš srečno dosegel kraj, kamor si namenjen, četudi pri tem računaš samo z vzroki, ki so izven zgolj človeške opreznosti in pazljivosti.

Sodbe proti alpinizmu — »direkten samoumor« — so po večini nezrele in prihajajo predvsem iz ust takih, ki še niso poskusili in niti od daleč spoznali tehnike modernega plezanja. Stena je objektivno lahko preplezna — toda le za objektivno in subjektivno zmožne. Šole je treba za vsako spretnost in zmožnosti za njo. Takisto pri alpinizmu. Presoja lastnih moči je posebno važen del samospoznanja. Povsod v življenju se nepoznanje samega sebe in okolice maščuje na bolj ali manj krute načine, v planinah pogosto s smrtjo. Pa ta opasnost ne tiči v planinah, ampak v človeku. Pametnega vzgajajo planine v močnega, previdnega, plemenitega človeka, nespametnega odbijajo. Odštejem tu one redke, ki so padli res za stvar.

Pogosto se čuje, zakaj se ne držimo zaznamovanih potov. Tako vprašanje je nestvarno, ker je moral biti nekdo prvi, ki je smer našel, nekdo, ki jo je zavaroval in še nekdo, ki jo je markiral. Kaj potem s tistimi? Ako bi ne bilo plezalsko sposobnih, bi strehe ne bile krite, bi ne zidali visokih hiš, bi obrti krovcev, zidarjev, elektro-monterjev in sličnih ne bilo. In vendar molčimo tam, kjer gre za zunanjo, gmotno korist, zaganjamo pa se v idealne pogone. Ločitev med »treba« in »netreba« se mi zdi filistrska. Pravi človek se mora navduševati za idealne stvari, četudi zahtevajo kako žrtev. Veliko modernih dobrin je zahtevalo mnogo, mnogo žrtev, materialist na te gladko pozabi, nesmiselne se mu zde žrtve za kake ideale.

Neposredno in lahkomiiselno se izpostaviti smrti se pravi: plezati brez sredstev, brez šole in brez presoje nevarnosti in brez poznanja samega sebe. Vešč bodi in pripravljen; potem se upaj v stene. Če bi ne bilo tako, bi ne imeli med prvovrstnimi plezalci vseh stanov in narodov sedanjega papeža Pija XI.

Dr. J. Prešern:

Veliki Klek

Kje leži Sv. Kri? Nad nama? Ali nižje doli? Lahko bi ležala višje, lahko tudi nižje, ker bi se njena slika, tolikrat objavljena, prilegala sem in tja. Karta kaže navzdol in kmalu za ovinkom se pokaže ta vasica, kot bi bila iz sladkorja ali pisane lepenke. Oko se sprehaja od zelenih žametnih trat do pisanih loputnic ob barvanih oknih, iz katerih vejejo pisani zastori, ustavlja se na lesenih obstrežjih in balkonih, polnih pisanega cvetja. Vendar je vse to prepisano, vse je preveč zlikano, vse dehti preveč po svežem perilu: ne ubraniš se vtisa, da je vendar le precej kuliserije za tujce iz vseh delov sveta. Ob šiljasti konici cerkvenega stolpa, ki more spadati edinole semkaj, polzi oko dalje v višine in končno počiva na konici Velikega Kleka, čigar ledeniki lomijo solnčno luč v zelene reflekske ob

temnomodrem nebu, kakor kje ob Jadranu. Vsa iluzija pa mine, ko stopite v vas samo, kjer smrdi asfalt in bencin, kjer popolnoma pokvarijo lepo sliko reklamni napisi, hotelski portirji, številni avtomobili in blazirana mednarodna publika. Ko nam pobarvana natakariča v hotelski obednici servira kosilo, mislim nehote nazaj na Innerfragant in njegovo veselo oštirko brez tujske industrije, s katero naj bi bilo prizanešeno vsaj našemu Bohinju.

Sv. Kri ni prevod za Heiligenblut. Naše ime je še danes dobro znano na Gorenjskem, ker so še vedno v spominu romanja, ki so jih prirejali Gorenjci, in še danes so ta romanja v dobrem spominu kot romanja k Sv. Krvi, kjer so izganjali hudiča. Ravno tako je znana tam še božja pot v Klavžet v Italiji z istimi

Foto dr.
Prešern

Kärlinger Haus

cilji. Znano je nadalje, da so se našli še v drugi polovici prejšnjega stoletja ljudje pri Sv. Krvi, ki so znali slovensko. To potrjuje nešteto krajevnih imen tod okoli, od Pasterce, ki spada s Sv. Krvjo vred pod občino Slap (Zlapp) s svojim Zlappfallom; vsaka karta kaže nižje doli imena nedvomno slovenskega izvora: Pokhorn, Apriach, Zirknitz, Krass, Sagritz, Mörttschach, Stranach, Lassach itd. Tipi, ki jih vidite med domačini pri Sv. Krvi, so naši, nebroj naših rodbinskih imen (n. pr. Ruppitsch) se drži še tod okoli.

Hitro je bilo dosti Svete Krvi, par korakov po cesti sem in tja, pogled v prelepo cerkvico in že je drčal avtobus po novi alpski cesti, ki bo v kratkem vezala Koroško s Salcburško. Nas je avtobus izložil na odcepu pod hotelom na Franz Josephe-Höhe.

Tura na Klek je bila v Vestniku že večkrat opisana.* Vsi ti opisi zvenijo tako, da je Klek vrh, ki ni kar tako. Zato sva najela vodnika in ni nama bilo žal,

* Janko Mlakar: V Visokih Turah, Pl. V. 1924, str. 104 i. sl.

Jožef Zuzala: Grossglockner (Vel. Klek), Pl. V. 1928, str. 230 i. sl.

Robert Kramberger: Po Visokih Turah, Pl. V. 1931, str. 165 i. sl.

Rado Pavlič: Čez Karavanke in Visoke Ture. Pl. V. 1929.

ker je z njegovo pomočjo tura postala najprej igrača, ob povratku pa nama je bil v snežnem metezu naravnost potreben. Ob treh zjutraj naju je klical vodnik, ki ga ne morete sami izbrati, temveč vam ga določi vodniška organizacija za vso turo proti taksi, ki se ne da znižati. Dostop je za nas, ki imamo vsako leto svoj Triglav pod kvedrovci, ob lepem vremenu neprimerno lahak tja na Adlersruhe (3468 m). Tik pod hotelom je vstop na Pasterco, ki jo je treba prekoračiti v poševni smeri na prvo skalovje Glocknerkarkampa, kjer se začne lepo nadelana, a nemarkirana steza, podobna oni pod našim Pragom. Tik nad odlomom Hoffmannovega ledenika se steza izgubi na ledenik sam.

Krasno jutro nas je odškodovalo za dvodnevno čakanje v Duisburgerhütte. v jutranjem polmraku navezuje vodnik sebi in nama dereze na noge, dereze z dvanajstimi roglji, ter s svečanostnim in važnim obrazom opasuje vrvi. Ko gledam okrog sebe, čemu prav za prav vrvi, vidim Klekov vrh v zlatorumeni svetlobi, Pasterca je še vsa višnjevo zelena, njen zaključek na severu — Johannisberg — pa je še ves moder. In opomnim vodnika, da vrvi pač ne bo še treba, ker se mi zdi Hoffmannov ledenik v primeri z našimi hribi in snežišči še kar dovolj položen in da se zato zijajočih razpok vendarle ni treba bati; pa mi kratko odvrne, da je odgovoren za življenje svojih varovancev in da mora ravnati po svojih vodniških predpisih. Tako stopamo neskončno počasi v serpentinah po ledeniku navzgor, tako počasi, da kadri vodnik lagodno svojo cigareto. Mož ima prav, ker je treba štediti s srcem, ki je že včeraj porogovilo v redkem zraku na Sonnenblicku. Vodnik molči trdovratno, Lojze ne reče nobene in tako se pomikamo polagoma in trajno vedno višje, ko nas pod Hohenwartkopflom zasači jutranje solnce. Brez vseh težav in vsake utrujenosti smo stopili okrog 9. ure v Erzherzog-Johann-Hütte na Adlersruhe (3468 m).

Ta koča je po svoji legi podobna koči na Kredarici. Tudi ona stoji na nekakem sedlu, do vrha je še pet četrt ure in mimo nje mora vsak turist. Točno je videti na njej in v njej tri različne gradbene dobe; zadnji prizidek je postavljen l. 1927 s pomočjo javnih korporacij, zasebnikov in vlade same, kakor pravi napis v obednici. Pa ni prijazna ta koča, tudi udobna ni in snažna še manj. Smete vstopiti vanjo proti vstopnini 80 grošev, popiti za isto ceno en čaj; morda bi bile cene lahko nižje, ker ima koča lastno vzpenjačo za Transporte iz doline.

Na vrh sme vodnik peljati samo enega turista (ježeš, kaj ljudje vse spravijo pod paragrafe!) in je šel Lojze prvi. Medtem se je v koči hitro vnel razgovor med menoj, češkim in štajerskim Nemcem. Hitro smo bili v politiki, kjer češki Nemec meni kot članu male entente ni hotel prav nič pomagati. Seveda je on za anšlus k tretjemu rajhu, še več, kar vso Češko bi bil najraje priklopil. Ker se je na ta način hotela razbiti naša lepa planinska harmonija, sem obema hitro omenil, da stoji Mussolini še vedno na Brennerju s svojima divizijama. Hitro smo bili v najlepši edinosti — zoper njega.

Vodnik je ukazal, naj ga čakam čez poldrugo uro na kolodvoru (»Bahnhof« je rekel). Od kočje pelje tik pod začetek vrha Malega Kleka položen greben, ki ga je dovoljeno prehoditi brez vodnika. Tam, kjer se začne dvigati Mali Klek s strmim snežiščem (opisani vodnik pravi, da ima 45 stopinj strmine), ki preide potem naravnost v greben in vrh, tam je »kolodvor«, od koder vlačijo vodnik svoje kliente na vrh in kjer odloži one, ki jih je pripeljal nazaj. Tam se je izvršila med menoj in Lojzetom izmenjava; on jo je hitro pobrisal v kočo na čaj, ne da bi bil povedal, kako je bilo. Samo to je rekel, da je zelo lepo in precej nerodno, in že je odrinil.

Brez vetriča je dopoldne, toplo sije poletno solnce in se brez rokavic in toplih zimskih oblačil potiva z vodnikom po strmem snežišču do vstopa v skale. Zabraniti ga hoče velika plošča, kjer je treba vzeti med noge vrv in se z derezami vpreti v ploščo. Tam sva dohitela skupino francosko govorečih Belgijcev, ki je morala ostati za nama, ker se niso upali takoj dovolj močno upreti v skalo in se nagniti nazaj; prehitela sva nekaj višje v skalah drugo skupino ter dospela na vrh Malega Kleka z znano sneženo streho, ki jo vidite tako pogosto na fotografijah; avtor je hotel postrašiti turiste in napraviti reklamo za — vodnike. Nekakšne vrvi res gledajo sem pa tja potrgane iz globokega in še trdega snega; drugih prijemov pa ni in je zato treba pač zelo previdno balansirati v gazi, kjer je prostora samo za eno nogo. Vodnik je to daljavo 20 metrov prehodil zelo pre-

Foto dr.
Prešern

Mooser-Boden

vidno, jaz pa sem držal vrv, nakar jo je prijel on v roke in sledil vsakemu mojemu koraku. Ko sem tako počasi prestavljal nogo pred nogo, sem nehoti mislil nazaj za teden dni, kako in kaj bi bilo, če bi se primerilo tukaj tisto, kar se je pripetilo mojemu kolegi na Tominškovi poti, ki ima vendarle še prostorček za kake telesne potrebe, a ga tukaj ni. Potem se pokažejo zopet skale, gre se navzdol, potem zopet navzgor vse z lepimi prijemi; enkrat je treba z obema nogama kolebniti, tako da se niti zavedel nisem, kdaj sva prekoračila znano »Böse Scharte« med obema Klekoma, ker sva stala že ob bronastem križu na vrhu. Napis pravi, da je križ postavila domovina na svoji najvišji točki vsem onim sinovom, ki so padli v veliki vojni.

»Heil,« pravi vodnik Nikolaj Wallner in mi sega po starem običaju v roko. Še dva vodnika sta gori s svojima partijama in vrh je poln, da se držimo za križ. Moja čutara z jugoslovansko slivovko kroži med njimi, samo lokaenje čujem, ko se oziram proti severu in na jug, kjer iščem Triglava.

Pokaže mi ga vodnik. Daleč je naš očak in kaže oster zob. Prav oster zob pa je videti v bližini na vzhodu.

»To je Wiesbachhorn; napravi se lahko brez vodnika!« Pri tem se je Wallner veličastno in obenem zaničljivo obrnil na tesni Klekovi špici in pokazal Wiesbachhornu svoja široka koroška pleča. Mimogrede je klockotaje srebnil »den serbischen Slibowitz«, kakor je dejal.

V tej višini izgine veličastvo Vel. Venedigerja in drugih, ki so videti ko krtine. In ko pripovedujem, da Triglav ni kar tako, da je Klek sicer višji, sicer pa samo za figo težji, mi napravi Nikolaj kompliment, češ da se nama obema, to je Lojzetu in meni, to pozna. Ker sem vedel, kaj mož hoče, sem mu dal celo škatlo naših vardaric. Tako sva imela vsak svoje.

Ne vem, kam bi se obrnil. Gozd vrhov, morje ledenikov na vseh straneh. Iščem Karavank, pa so tako nizko nekje, da jih ni videti, čeprav je dan jasen in brez megle. Karnijska skupina proti zapadu od Triglava, Dolomiti, nekje na zapadu se sveti nekaj takega ko Ortler, na severu celotna rajda Severnih Alp z vsemi vrhovi, eh, kaj bi vse to našteval! Bilo bi preveč. Dobro se počutim na vrhu in čutara se čudovito prazni. V popolnem brezvetrju se začenjajo po globokih dolinah kopičiti oblaki, skoraj soparično postane v višini 4000 m. In rečem vodniku, da se mi zdi, da bo še danes dež. Ker prihaja na vrh nova skupina, se odpravimo nazaj po isti poti. Ko srečamo skupino mladih ljudi, ki hodijo sami z vrvoj brez vodnika, mi de vodnik:

»Poglejte jih, kako varno stopajo in kako sigurno. Časi se menjajo in kmalu bo konec naše obrti.«

Ko se vrneva na snežišče, hočem smučariti navzdol brez smučk. A me prosi, da naj to opustim: kajti če padem, lahko pade tudi on, pa bo škandal zanj, ne pa zame. Nekaj časa sem ga ubogal, spodaj pa se mi ni dalo več in sem napravil v sneg veliko piko. Mož me je takoj ujel, dasi ni bil pripravljen. Ko smo prišli pod Hohenwartkopf, je megla zajela Klekov vrh in nas, na ledeniku nas je tolkla toča in sodra, na Pasterci pa že močna ploha; nebroj potočkov je lilo v ledeniške mline. Mokri do kože smo prišli v poznem popoldnevu nazaj na Franz Josephs-Höhe. Da nisva imela vodnika, bi bil križ v megli med razpokami Hoffmannovega ledenika, ker ni bilo več sledu o dopoldanski gazi.

In zopet drvi avtobus nazaj proti domovini, naravnost nazaj, ker je kazalo na stalno slabo vreme. Po dolini Mele skozi vasi s slovenskimi imeni, čez Winklern na Tirolsko v Lienz. Pa še tik severno nad Lienzom ni konca žalostnih slovenskih spominov; kajti bus drvi skozi Gorje (Göriach) mimo kmetij, ki so ohranile še danes stara slovenska imena (n. pr. Plautzbauer tik nad Gorjami). Nič se na tem ne da več popraviti in zato preskočim z mislimi na onega čevljarja pri Sv. Krvi, ki je na svojo desko poleg firme naslikal narobe čevelj s peto navzgor in zraven napisal verz z dobro besedno igro:

»Die Welt ist halt so aufgeklärt,
drum ist der Stiefel auch verkehrt.
Wenn die Welt wird anders werden,
kommt der Absatz auch auf Erden.«

Mož ima prav: Če je kje preveč prosvitljenosti, je je pri Sv. Krvi gotovo preveč!

Naš kotiček

MINIL JE ČAS...

Minil je čas, ko ljubil sem viharje,
a zdaj pred mirom duša mi pokleka:
pred smehom svita, pred rdečico zarje,
pred nemim snutjem stvarstva in človeka.

Koliko vzvišene, čarobne je miline
v hladilnem dihu ob zahodu sonca,
ko nad gorami v miru somračine
pleto skrivnosti se brez dna in konca.

Ko v sinje dalje tone tiha reka,
ko blede mesec na poljane sije...
kako je krasno! Toda mir človeka
je višek tihe, sanjske harmonije!

O srečen, kdor odpušča in miruje —
kdor zrastle je v neslutene višave —
naj krog in krog vihar buči in hruje,
smehlja zre lahkò na vse težave.

Griša Koritnik.

PLANINČEVA MOLITEV.

Pozno jesenskega dne sem krenil izpred Krničarjeve bajte v Storžičev greben.
Korak za korakom počasi navzgor po grebenu.

Misli so se rodile, kopičile, preHITEvale, razBLINjale; iskale rešitve, odgovora...

Vrh. Rahla meglica je prekrivala Ljubljansko, Sorško, Gorenjsko polje. Mrak
je zdrknil v dolino. Medli obrisi so prehajali v območje za Martuljkom zahajajo-
čega solnca.

Skozi mrak je iz Loma jeknil večerni zvon.

Ne tiskana vera, pa prava vera in vera v človeka, v naravo, vera v narod
je upognila koleno, kleknil sem na skalo — lepa, sveta si zemlja slovenska.

Aleš Gorjan.

Obzor in društvene vesti

Ob osemdesetletnici prof. Ferda Seidla.

Desetega marca poteče 80 let, kar se je rodil v Novem mestu Ferdo Seidl, naš veliki naravoslovec in veliki planinec. Naravoslovec pa je v najširšem pomenu besede, eden izmed univerzalnih, kakršnih danes skoraj ni več: meteorolog in klimatolog, seizmolog in geolog, botanik — in v vseh teh vedah veščak, ki je dal našemu narodu in svetu tehtna dela, polna novih dognanj in spoznanj.

Že ob prvem nastopu pred petdesetimi leti, leta 1886, se je pojavil s pomembnimi spisi: v »Ljubljanskem Zvonu« sta izšla njegova spisa »Osnovna toplotina v Ljubljani« in »O menjavi topline v Ljubljani«, v »Meteorolog. Zeitschrift«

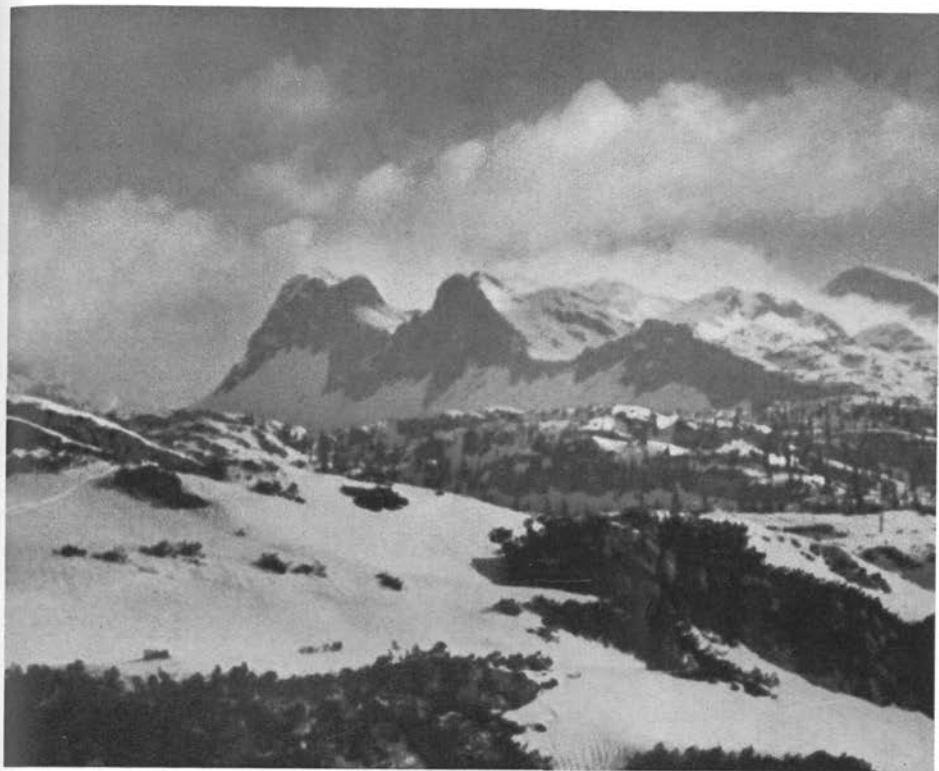

Foto Ervin Vilhar

Komna s Tičarico in Kopico v ozadju

pa članek o letni krivulji topline v Ljubljani. Bil je to dogodek, ki ga sodobniki še niso znali prav oceniti: bili so namreč prvi zares znanstveni meteorološki spisi, ki jih je napisalo slovensko pero. Kmalu so jim sledili drugi: l. 1887 »Toplinske razmere Zagreba in Ljubljane« (v »Glasilu« Hrv. naravoslovnega društva v Zagrebu); 1888 razprava o razporeditvi topline v Karavankah (Meteorolog. Zeitschrift), 1890 spis o podnebj u Krasa (Mit. d. Mus.-Ver. f. Krain). Vse te razprave so bile le priprava za najboljšejše in poglobitno Seidlovo delo, v posebnem odtisu 650 strani obsegajočo knjigo »Das Klima von Krain« (izšlo v Mittl. d. Mus.-Ver. f. Krain 1891—1902). To je bila prva moderna klimatologija sploh in je še danes osnovno delo za studij podnebnih razmer Slovenskega ozemlja, polno novih in za naše domovinoznanstvo prevažnih izsledkov in podatkov. Da to veliko delo ni izšlo v slovenskem jeziku, ni bila krivda avtorjeva. Ponudil je knjigo Slovenski Matici, ki jo je sicer najprej sprejela, a mu potem stavila tako stroge pogoje, da jih je moral odkloniti. Pa tudi pri muzejskih Mitteilungen je zadel ob veliko nasprotstvo, tako da je po večletni borbi moral delo zaključiti brez poglavij o zračnem tlaku in vetrovih. Prav ti poglavji naše klimatologije pa sta ga poslej ves čas silno zanimali in tako je, do najvišjih let zvest meteorološkim instrumentom in meteorološko-klimatološkim studijam, mogel prav leta 1935 dokončati delo, ki je našo znanost zopet obogatilo in nas dostojno zastopa tudi v inozemskem svetu: razpravo o Dinarškogorskem fenu, ki jo je priobčeval Geografski Vestnik v treh letnikih (1932, 1934 in 1935) in ki je izšla tudi kot 124 strani obsegajoč posebni odtis (prim. o prvem delu poročilo dr. J. Tominška v P. V. 1933).

Prof. Ferdo Seidl

Kakor smo planinci prof. Seidlu dolžni zahvalo za te lepe spise o naših vremenskih in podnebnih razmerah, ki so premnogim izmed nas postali vir, iz katerega črpamo razumevanje tudi za vremenske prilike v planinah, tako smo še bolj navezani na njegova dela, ki se tičejo geologije naših tal. Ljubljanski potres l. 1895 je vzbudil Seidlovo zanimanje za potresoslovje. V razpravi »Die Erderschütterungen Laibachs in den Jahren 1851—1886« (Dunaj 1898) je zbral podatke o vseh potresih za to dobo, od l. 1895 dalje pa je kot član dunajske potresoslovne komisije pri Akademiji znanosti zvesto zasledoval tresljaje tako zvane ljubljanske velikonočne potresne periode (Übersicht der Laibacher Osterbebenperiode 1895—1898, Dunaj 1899) in poročal v publikacijah dunajskega Zavoda za meteorologijo in geodinamiko o vseh potresih na Kranj-

skem od leta 1904 dalje. Enako je pozneje skupaj z F. Heritschem preiskoval potres v Brežicah l. 1917 (F. Heritsch-F. Seidl: »Das Erdbeben von Rann«, II. Teil, Dunaj 1919). V teh seizmoloških spisih je posvetil mnogo svojega dela proučevanju domačih geoloških razmer. Iz teh studij pa so nastala tudi nam planincem tako draga geološka dela, ki je z njimi opisal »zgradbo in lice« naših gora. S tem podnaslovom je sam podal vsebino svoje najbolj popularne knjige, ki jo je izdala Slov. Matica 1907 in 1908: »Kamniške ali Savinjske Alpe«. Vem, da slavljenec ne bo zameril, če tu zapišem besede, s katerimi mi je ob neki priliki označil to svoje delo: »Knjiga o Kamniških ali Savinjskih Alpah se mi je zasnovoala iz želje in s ciljem, da podam našim inteligentnim krogom zgled razvoja — geološkega in organskega — na podlagi vsestranskega motrenja male, pa krasne skupine Slovenskih Alp!« Ta lepa naloga se mu je povsem posrečila in prav v tem, da nam »z vsake strani Seidlove knjige govori evolucija, leži tudi njen pomen napram starejšim delom... Kjer drugi opisujejo — tam Seidl dokazuje... Ne opis, temveč postanek zunanjih oblik Savinjskih planin nam je podal prof. Seidl« (dr. P. Grošelj, P. V. 1908, 110). Knjiga pa ni samo geološka, temveč opisuje tudi druge probleme te gorske skupine, antropogeografske prav tako kakor zlasti rastlinsko-geografske, ki so očitani v posebnem zaključnem poglavju.

Značilno pa je za vestnost prof. Seidla, da mu je prav to rastlinsko-geografsko poglavje dalo povod za globlje botanične in biološke studije, katerih sad je bila razprava »Rastlinstvo naših Alp« v »Slovanu« 1916 in potem njegova prekrasna istoimenska knjiga (Ljubljana 1918). Večna škoda je, da je že pripravljeno drugo izdajo tega dela, ki jo naj bi bile krasile tudi slike, zrušila denarna kriza.

V vrsto Seidlovih poljudno-znanstvenih geoloških spisov je prištevati še njegove »Geološke sprehode po Goriškem« (Gorica 1913), ki so ljubiteljem Soške doline odprli oči za razumevanje njenih prirodnih posebnosti, v nekem smislu pa tudi spis, s katerim je znanstveno utemeljeval »Kod naj se potegne pravična državna meja med Jugoslavijo in Italijo?« (tudi v franc. jeziku, Ljubljana 1919). Važne razprave geološke vsebine so še spis o diluvialnem losu v ljubljanskem Barju in o diluvialnem jezeru pri Novem mestu (Carniola 1912, oz. 1919), spis o melovem plazu pri Zagorju 16. jan. 1917 (Glasnik Muz. društva za Slovenijo 1919/20), zlasti pa razprava, s katero je profesor Seidl vsekakor dosegel višek svojega delovanja kot geolog, »Zlatska ploča v osrednjih Julijskih Alpah«, ki je izšla istotam leta 1929. S tem delom je znatno izpopolnil naše znanje o najzanimivejšem problemu julijske geologije, v zvezi z njim pa podal geološki opis Julijskih Alp sploh (prim. tudi poročilo dr. J. C. Oblaka v P. V. 1930). Prof. Seidl je sodeloval tudi pri geološkem kartiranju Dolenjskega (list Novo mesto), in sicer od leta 1926 dalje.

Zelo pomembno je tudi delo slavljenca kot kritika. V najrazličnejših listih in revijah je skozi pol stoletja poročal o važnih spisih, ki se tičejo prirodoslovja, zlasti pa geologije naših tal. Težko umljiva dela so po njegovih referatih postala dostopna tudi povprečnemu izobražencu. Kot ocenjevalec je bil vedno strogo znanstven, a vseskozi vljuden in dobrohoten. Opozarjal je čestokrat na še nerešene probleme, včasih pa je pod njegovim kritičnim peresom nastal spis, ki je postal za našo znanstveno književnost važnejši od ocenjenega dela. Svoje nazore o svetu in prirodi je priobčeval tudi v posebnih spisih, ki so vzbudili

mного zanimanja, a izzvali tudi ostre debate (»Mehanika duševnega delovanja«, ponatis iz »Vede«, Gorica 1912, in »Moderna izobrazba«, Ljubljana 1927).

In prof. Seidl kot planinec? Vse svoje življenje je bil planinstvu zvest; saj je planine spoznal kot prirodoslovec in jih je s tem doživljal globlje in vzljubljal bolj ko tisoči drugih njihovih obiskovalcev. Slovenskemu Planinskemu društvu je iskreno vdan prijatelj vse od njegovega začetka; od l. 1920 dalje je tudi zaslužni predsednik njegove Novomeške podružnice. Zato je prav, da ga je SPD že ob priliki njegove 75-letnice imenovalo za svojega častnega člana. Tudi naše glasilo je v prof. Seidlu imelo ves čas vnetega podpornika in sotrudnika: vrsta njegovih člankov je Planinskemu Vestniku v čast in ponos. Že l. 1906 najdemo v njem članek o sledovih ledeniške dobe pri Tolminu (ponatis iz »Soče«), v istem letniku pa razpravo o zgradbi in geološki zgodovini Savinjskih ali Kamniških Planin. Letnik 1909 prinaša zanimivo poročilo o presihajočem studentu pod Iglo in njegovem mehanizmu in nekoliko skrajšan opis doline Kamniške Bistrice iz knjige »Kamniške ali Savinjske Alpe«. L. 1910 je priobčil P. V. Seidlovo poročilo o »Rudolfovi skali«, največjem blodnem balvanu v Srednje-evropskih Alpah, l. 1911 pa privlačno studijo o redkem optičnem pojavu »gloriji« na Triglavu. L. 1933 je podal slavljencev v jubilejni številki našega glasila retrospektivni pregled prirodoslovnega dela v naših planinah (»Prirodoslovci in SPD«).

Podati sem mogel le bežen oris ogromnega življenjskega dela prof. Seidla, pri čemer se nisem niti oziral na zelo vidno vlogo, ki jo je imel kot šolnik in narodni delavec zlasti med goriškimi Slovenci. Težišče njegove pomembnosti pa je brez dvoma v njegovih spisih, ki je z njimi razširil in pospešil znanje o naši majhni, a prirodopisnih znamenitosti prebogati Slovenski zemlji bolj nego marsikateri znanstvenik velikih in bogatih dežel, ki so jim za proučevanje njihove domovine na uporabo vseučiliški instituti, asistenti, dragoceni instrumenti in obilna denarna sredstva, kakor jih prof. Seidl ni imel. V zadovoljstvo in zadoščenje naj mu bo, da nosi njegovo delo bogate sadove; saj so bile z njim v važnih panogah ustvarjene podlage, na katerih gradi naša domača prirodopisna znanost svojo stavbo. Z vsem našim narodom čestita tudi SPD in Planinski Vestnik največjemu slovenskemu planincu, kakor ga je imenoval dr. J. C. Oblak, k 80-letnici, in izražata srčno željo, da nam ostani ohranjen še lepo vrsto let!

V. Bohinec.

Za slovenski alpski muzej

Predpomnja. O takem muzeju je literarno-znanstveni odsek SPD razpravljal na več sejah. Zadeva je postala aktualna in je prišla v stadij izvršitve, ko je ljubljanska mestna občina za ta muzej dala v Auerspergovih palači na razpolago dve sobi in je osrednji odbor SPD zato začel stvarno akcijo za zbiranje in opremo alpsko-muzejskega materiala. Da se ta akcija v širši javnosti podpre, je omenjeni odsek sklenil, da bo objavljajl o nameravanem muzeju informativne članke. Tu prinašamo prvega. — Uredništvo.

Pod alpinizmom razumemo večinoma tehnično stran plezanja, smučanja, sploh način udejstvovanja v gorah. V tem smislu zvane tudi članki, razprave, spisi in knjige. Vedno bolj pa doživljamo upad ekstremov, različnih -izmov, v mirnejše in splošno kulturnejše smeri. Tako tudi vidimo, da se v alpinizmu z momentom sodelovanja množice njegova tehnična stran izživlja in prehaja v višjo smer, v kulturni alpinizem.

Čitali smo že nekaj o alpskem muzeju. S tem naslovom pa se obično preveč poudarja njegova tehnična stran. Tak muzej bi za nas bil pretesno usmerjen. Naš muzej naj obsega ves alpski predel slovenske zemlje, v njem naj bo zastopan ves kulturni alpinizem alpskega naroda. To se pravi, poleg tehničnega alpinizma v ožjem smislu (oprema za letno in zimsko plezanje ter za smučanje, rešilna oprema, spomini na ponesrečence i. sl.) še vse ostalo, kar

spada k prosveti našega alpskega naroda: geologija, zoologija, botanika, jamarstvo, folklor itd.

Kar se tiče organizacije, obstojata za muzej v načelu dve možnosti: ali kot samostojna ustanova ali pa v okrilju Slovenskega Planinskega društva. V današnjih razmerah pride v poštev pač le drugi slučaj; v tem slučaju bi naj tvorili načelniki odsekov SPD nekako upravo muzeja. V vsak odsek bi se pozval znanstvenik, pod čigar strokovnim vodstvom bi mlajše članstvo, seveda prostovoljno, ako ima za to veselje, pomagalo pri zbiranju in organizaciji muzeja. S pomočjo nekaj požrtvovalnih ljudi, alpinistov in znanstvenikov, bi muzej lahko že v nekaj letih pokazal lepe uspehe. Za objavo pridobitev in ostalih poročil bi služil »Planinski Vestnik« in morebitne druge izvešitvene publikacije SPD.

Realizacija Slovenskega alpskega muzeja bi bila lepo, veliko kulturno delo društva, bil bi pa nedvomno tudi velikega propagandnega pomena ne samo za naš alpinizem, temveč tudi za vso Slovenijo, za njene pokrajine in postojanke (mesta, letovišča, kopališča itd.).

Muzej ne sme biti mrtev stroj, temveč kulturno zrelo naše zemlje, izraženo posebno v pogorski pokrajini žive in mrtve prirode. Velepič Ciril.

Nikola Galčov, dolgoletni predsednik Sjuza na blgarskoto turističesko društvo, je na lanskoletnem občnem zboru bolgarskih planincev v Varni odstopil. Ta odličnik je bil v tej organizaciji član uprave od leta 1921, t. j. od pričetka nove dobe v pojavnem razvoju bolgarskega planinstva; od l. 1927 do 1929 je bil podpredsednik, od takrat dalje pa predsednik društva, ki mu je s svojo krepko osebnostjo in s svojim neutrudljivim delom pripomogel do nezaslišanega razmaha. Glavno važnost je Galčov polagal na gradnjo planinskih domov in je v tem pogledu dosegel največje uspehe; saj so Bolgari v zadnjih letih postavili vsako leto kar po tri do pet novih plan. zatočišč. Galčov je v društvo uvedel sturno disciplino in ga je okrepil na zunaj in na znotraj. Skupščina bolg. turistov v Varni mu je za mnogoletno delovanje izrazila svoje spoštovanje in priznanje s tem, da mu je podelila častni znak ter ga izvolila za častnega člana.

Mi z bolgarskimi tovariši vred globoko obžalujemo neomajen sklep Nikole Galčova, da stopi v ozadje kot planinski delavec, obenem pa se radi spominjamo, da smo v osebi bivšega predsednika B. T. D. spoznali ob priliki kongresa Asociacije slov. plan. društev v Ljubljani l. 1928 skromnega in tihega, a za lepoto gora in planinsko organizatorno delo navdušenega moža, ki ga ob njegovem odstopu spremljajo naše iskrene želje za bodočnost, združene s čestitkami in s hvaležnim priznanjem za delo, ki ga je izvršil tudi v okviru Asociacije kot vnet pristnik skupnega in složnega dela slovanskih turističnih organizacij. Dr. A. B.

Ing. Mirko Sušteršič »Naš gozd. Pouk kmetovalcem in malim gozdnim posestnikom«. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1935. Vel. 8°, str. 128.

Slovenci smo zrasli z gozdom; planinec je navajen, da v početku svojih vzponov do kakih poldrugi tisoč metrov višine prehodi gozdove, v senci, v hladu, v tihi zamaknjenosti ali pod trajnim šumom vrhov, v viharini temi ali v svečastnosti zimski belini; on pozna zaščitno moč strnjene gozda, mika ga njega rast in življenje; hvaležen je stari državni upravi, ki je v naših krajih še pravočasno s primernimi zakoni zaščitila gozdove in skrbela za pogozdovanje.

V naši knjigi je v dovoljnem obsegu zbrano prav vse, kar zanima lastnika, lesnega trgovca, gojitelja, ljubitelja gozda in njegovih naprav. Jezik je strokovnjaški, za izrazoslovje važen in kaže, kako prožna je naša slovenščina; slog pa je preprost, lahkoumljiv, živahen, večkrat kar pesniški; vidi se, kako je pisatelj zajemal iz srca, ko se mu je — temeljitemu veščaku — snov kopičila in je v svrhu, kakor jo izraža naslov, izbiral iz nje najnujnejše, pa vendar sestavno toliko, da je obseg popoln in pouk vsestranski. Kajpada se knjiga peča s perečim vprašanjem lesne trgovine, s problemi pogozdovanja in z drugimi aktualnostmi sedanje dobe; a do njih prihaja na osnovi neobhodnih splošnih in teoretičnih resnic, s katerimi bi se naj seznanil — in s to knjigo se bo lahko seznanil — vsak zainteresent. Od geološkega nastanka gozdov preko ustroja drevesnega staničevja, borbe gozda proti naravi in posebnim škodljivcem, opisa drevesnih vrst, ohranitve in pomlajevanja prihaja knjiga do izkoriščanja gozda in njegovih pridelkov, posebno v obliki malih kmečkih gozdov, ki so značilni prav za Slovenijo. Ravno v pravem času je izšla taka poučna in praktična knjiga. Dr. Jos. Tominšek.

»Vodač na turista. Izdanje na blgarskija turističeski sjuz 1935.« — Ta praktični priročnik, ki turistu-popotniku nudi vse podatke, ki so mu za planinarjenje po bolgarskih gorah nujno potrebni, je izšel v novi, pomnoženi in izpopolnjeni obliki. Knjižica žepnega formata obsega 230 strani in prinaša poleg splošnih navodil o opremljenosti turistov, o zdravniških nasvetih in prvi pomoči izčrpane podatke o voznih olajšavah, ki jih uživajo turisti na bolg. drž. železnicah. Slede za vsakega inozemskega planinca važna poglavja o prirodnih in zgodovinskih znamenitostih bolgarske zemlje, klimatična skica Bolgarije ter pregled mineralnih studencev in samostanov. Drugi del spisa podaja občo geografsko sliko Bolgarije in važnejše izlete širom države. Obdelane so vse glavne smeri, opisane markacije, razdalje in zveze med posameznimi točkami. Ta del knjige je opremljen s slikami in služi zelo dobro v splošno in podrobno orientacijo. Slede opisi letovišč ter navedba vseh planšarskih domov, koč in zavetišč, njihov položaj in višina ter ture, ki so izvedljive od vsake postojanke; opisu vsake koče je priložena fotografija. Zaključek knjige tvori opis znamenitosti Sofije. Vsakemu turistu, ki namerava posetiti Bolgarijo in nje gore, nudi vodač kratko in jedrnatno vse neobhodne informacije. Knjiga, ki ji je na koncu pridejana pregledna karta, velja le 20 levov (10 Din).

Dr. A. B.

Na Češkoslovaškem predavanja o Julijskih Alpah. Strokovni učitelj Anton Sady iz Moravske Ostrave, vnet planinec, je po nasvetih »Skale« lansko leto prehodil glavne dele naših Julijskih, spotoma na svoje stroške napravil okoli sto diapozitivov in o svojih tukajšnjih vzponih dvakrat predaval domačinom z naslovom »V kraljestvu Triglava, planinska potovanja v Julijskih Alpah«. Najbolj, do naravnost pesniške vznešenosti, ga je navdušil Jalovec, »najdrznejši rogati špič Julijskih«. Vsekako bo g. Sady tudi v bodoče glasnik za naše planince, ker si želi podatkov o triglavskem okolju, o ponesrečenih, o spominskih ploščah i. sl. Kako stvarno, spretno in živo, za Slovence in naše planinstvo laskavo so bila sestavljena njegova predavanja, spoznamo iz posnetkov in napovedi, ki jih je prineslo lokalno časopisje v Moravski Ostravi (»Novi dnevnik« 2, 28. sept., 6. okt. 1935 ter »Ostravske Novine« 3. okt. 1935, ki so prinesle tudi sliko Jalovčeve skupine od severa.) J.

»Maribor—Pohorje«. S tem naslovom je izšla v vel. 4° obliki ukusno opremljena prigodna publikacija za nameravane 5. smuške tekme Sokolske zveze Jugoslavije, ki bi se bile po prvotnem načrtu vršile od 31. jan. do 2. febr. 1936 na Pohorju, pa so se zaradi mile zime odložile na 15. in 16. febr. Pri teh tekmah so prišle tudi vse planinske postojanke na Pohorju do priznane veljave; stvarno jih je tu opisal Lojze Strašnik. Izven SPD je tudi Sokol-Matica v Mariboru vse pripravil, da na zelo ugodnem mestu, med Reškim vrhom in Ruško kočo, postavi svojo lastno kočo. Tako se večja številu pohorskih zavetišč, ki so vsa vse leto oskrbovana.

Publikacija, lepo ilustrirana, dela čast Podravske tiskarni in avtorjem.

Planinski plesi. To leto se zopet prirejajo in so, kljub »slabim časom«, povsod dobro obiskani. Zdi se, kakor da bi naše planinsko in planinstvu naklonjeno občinstvo hotelo vsaj pri tej priliki, ko ni nikake prisiljenosti ne v obleki ne v družabnih ozirih, se naveseliti v prirodni obliki, ki jo planinska društva skušajo uvesti in ohraniti. Tako dobijo in so zlasti to leto planinski »plesi« dobili značaj ljudske veselice, kajpada s plesom. Planinski okvir in nastop pa sam ob sebi učinkuje toliko, da se veselost ne izprevrže v razposajenost, preprostost ne v neolikanost. Planinska domačnost privablja vsakega, pa ga tudi sili k obzirnosti v vedenju. — Doznali smo za sledeče ples:

Osrednje društvo v Ljubljani ne prireja svojega plesa vsako leto. To leto pa je bil dne 1. februarja na Taboru. Posečan je bil kakor doslej malokateri. Kriza je po vsej priliki učinkovala v tej smeri, da so planinstvu naklonjene množice, ki si dragih in razkošnih zabav ne morejo privoščiti, a vendar — in to je naravno — čutilo potrebo po vselem odmoru, si izbrale planinski ples, kjer je vedno najti neprisiljenega veselja v prijetni domači družbi, z užitki vseh vrst, ki pa so pošteno, solidni in — poceni. Kakih tri tisoč posetnikov vseh slojev je do zadnjega kotička napolnilo vse prostore Sokolskega doma, in še so prihajali v poznejših urah; ker je postajalo že vse kretanje nemogoče, je morala policija nadaljnji vstop novih gostov prepovedati. Prostori so bili preurejeni v posnetke naših planinskih postojank; v njih so stregle originalne oskrbnice v narodnih nošah, glavna dvorana je bila vsa v zelenju. — Prenos pravega planinskega življenja za eno noč se je požrtvovalnim prirediteljem posrečil v polni meri.

Mariborska podružnica ima svoj ples vsako leto 1. februarja. Občinstvo s tem računa kot s trdnim dejstvom; na stotine jih je, ki ne posetijo nobene druge plesne zabave. Zato se na planinskem plesu zbere najbolj pestra množica brez vsakega razlikovanja. Takega navala kakor letos pa menda doslej še ni bilo. Dasi se je izrabila vsa velika Unionska dvorana z vsemi stranskimi, zelo obsežnimi prostori in s podijem vred (za godbo se je zgradila posebna dvignjena tribuna), ni bilo dve uri po začetku nobenega prostora, razen če si hotel mirno stati. Pri šotorih je bilo pa tudi »stojišče« zelo razgibano. Pri planinskem plesu taka stiska vsakogar, tudi nergače, spravi prej v dobro, nego v slabo voljo. Vse je bilo lepo domače: oprema dvorane izključno z živim zelenjem, obleka, tudi ženskega sveta, in zlasti jed in pijača — vse dobro in poceni, končno odbor, ki je vse preudarno pripravil in je bil vselej na mestu, kadar je bilo treba. Kak desettisočak »čistega« je odbor res zaslužil in prislužil.

V Poljčanah, 1. februarja. — Poljčanska podružnica prireja ples v prid nove koče, ki jo namerava zgraditi na Boču. Ples je bil združen s splošno zabavo, ki so zanjo skrbeli spretni člani. Orkester je vodil predsednik dr. Hronovsky sam; vršili so se komični nastopi, peli so se kupleti (gg. Han, Detiček, Ritonja), g. Han je izvajal razne čarovnije, v šotorih pa si dobil vse izvirne dobrote po izvirnih cenah.

V Slov. Bistrici, dne 8. februarja. — Podružnica gmotno sicer trdno stoji, nosi pa posebna bremena na svoji koči pri Sv. Treh Kraljih. Kakor se spodobi za mesto, je bilo v lepih prostorih Okrajne hranilnice vse prav po mestno, a nič manj po domače pripravljeno.

Radovljiska podružnica, dne 22. februarja v Sokolskem domu. — Prava gorenjska veselica je bil ta ples; saj so gorenjske noše in navade tu doma. Vsi so se tu sešli v lepi slogi, krepki in zdravi, odboru hvaležni, da je vse tako lepo pripravil, primerno kraju in času.

Razgled po planinskih časopisih.

Berg und Ski (časopis plan. društva Donauland). November 1935: Dr. Bruno Singermann: Vezuv. — Jesenski dnevi v severnih apneniških Alpah. — Osemletni boji v Aziji (poročilo o predavanju Sven Hedina). — December 1935: Letno poročilo o skupščini društva Donauland v letu 1935 (petnajsto leto obstoja). — Januar 1936: Josip Pruscha: Zimski dnevi v Nizkih Tatrah — obširen članek o lepotah teh Tater, ki nudijo zlasti smučarju dovolj razmaha. — Dalje polemika o knjigi znanega smučkega učitelja, organizatorja in pedagoga Hannesa Schneiderja: Na smučeh v Japanu.

Nos Montagnes (Unsere Berge, le nostre vette), Švica: Okt. 1935: La Javelle (ture v okolici Mont Blanca, kjer se en vrh imenuje po Emilu Javelle-u, mladem franc. planincu in naravoslovcu, ki je 36 let star umrl 1. 1883). — Od Zinala do Zermatta (vzponi v okolici). — November 1935: Od Doldenhorna čez greben Gallet. — Srečanja z znanimi hribolazci (Nieberl, Eleonora Noll-Hasenclever, dr. Eugen Allwein, Welzenbach, Holandec Abraham Versluys in drugi). — Kaj gore nudijo in kaj odrežejo. — Od Zinala do Zermatta (konec). — Pet dni na smučeh v velegorju. — December 1935: Wildhorn — Wild — Strubel. — Velikonočna smučarska tura v predelu Hakuba (v Japonskih Alpah). — Plezanje na Rüttelhornu. — Cime de l'Est (v masivu Dents du Midi, 3180 m).

Blgarski turist, glasilo Bolgarskega turističeskega društva, je končal svoj 27. letnik. List urejuje dr. B. Kovačevski, ki je bil pred kratkim v Ljubljani, kjer je stopil v stik v člani SPD. Letnik 1935 vsebuje med drugim članke: N. Galčov (bivši dolgoletni predsednik organizacije): Na novo pot (novoletne misli in nasveti); dalje nekaj teoretičnih spisov o alpinizmu, tako študijo St. Popóva: Bistvo in smisel alpinizma, dr. L. Kalipčieva: Zdravilna moč gorā, Iv. Pavlova: Turizem in »očetovsko ognjišče«, arhimandrita dr. Kirila Markova radijsko predavanje: Duh in turizem. Članki so temeljiti in kažejo tendenco, da filozofsko utemeljijo in pogloblje odnose človeka do gorske prirode. — Precej pozornosti posveča list delu domače organizacije in inzemskih, slovanskih in drugih turističnih organizacij. O tem zanimanju pričajo članki: Alpinska društva (dr. B. Kovačevski), kjer urednik lista pripoveduje o zgodovini, delu in o organizaciji glavnih svetovnih plan. društev, pričenši z angleškim Alpin Clubom in nadaljujoč s švicarskim Alpenklubom, italijanskim Club Alpino, nemško-avstrijskim Alpenvereinom itd. Članek je povzet po podatkih Aloisa Dreyerja iz Mün-

chena in ne govori o Asociaciji slovanskih plan. društev; omenja le Bolg. plan. društvo, ne peča se pa s češkoslovaškimi, poljskimi in jugoslovanskimi planin. organizacijami, kar bi bilo radi popolnosti vsekakor potrebno. — Sedanji predsednik Sjuza dr. Peju Pejev referira o mednarodni Uniji plan. društev; obširen spis obravnava XXVIII. zbor bolg. turistov, ki je bil v l. 1935 v Varni. — Za nas zanimiv je zlasti spis urednika dr. Kovačevskega, ki daje pod naslovom »Turistično leto 1935« nekaj pregleda o gradbenem delu Sjuza v preteklem letu in drugih važnejših dogodkih. Gradbena bilanca je zopet presenetljivo ugodna. Nastala je koča »Caričina« pod vrhom Veženj (2197 m) v Stari Planini; 1. sept. je bila posvečena koča »Mazalat«, ki leži tudi v Stari Planini pod istoimenskim vrhom ter je izhodišče za vzpone na vrhove Mazalat in Kademljia. — V oktobru so Bolgari otvorili plan. zatočišče »Zavračica«, ki posreduje zvezo med Musala in Belmekenom (v Rodopski Planini) in leži sredi najlepših smučarskih terenov. Plovdivska podružnica B. T. D. je pričela zidati kočo »Er-Kjuprija« v Rodopi. Sofijčani so povečali kočo »Aleko« na Vitoši za 8 sob. — Značilno za znanstveno delo društva je, da so zgradili veliko meteorološko opazovalnico na Črnem vrhu (Vitoša), katere stroški znašajo 100.000 levov; društvu je priskočil na pomoč mecen Žak Aseov, ki je podprl gradbena dela Bolgarske tur. organizacije tudi že drugod. Še celo vrsto drugih stavb snujejo, grade in dovršujejo bolg. planinske edince; med njimi je krepko na delu tudi mladinska organizacija.

Blg. turist prinaša ne samo spise iz gorskih predelov, temveč dosledno tudi članke o drugih, ravninskih in obmorskih lepotah bolgarske zemlje. Zato je obenem propaganden list za Bolgarijo kot celoto. Končno bi bilo še omeniti, da je list v l. 1935 prinesel v izviru prevod dr. Pretnarjevega članka »Po gorah Južne Srbije«, in to pod naslovom »Potovanje po macedonskih planinah«.

Wierchy. 13. letnik »goram in planinstvu« posvečenega poljskega letopisa, je v impozantnem obsegu 240 strani pravkar izšel. To je pač najlepša publikacija, kar jih izdajajo slovanska plan. društva: odlikuje jo temeljitost in resna znanstvena podlaga spisov. Urednika »Wierchow« sta prof. dr. Walerij Goetel in Jan A. Szcepanzky. — Poleg spominskega članka o maršalu Pilsudskem ter historičnega spisa o starih kartografskih spomenikih Visokih Tater in okolice (z zanimivimi reprodukcijami) prinaša knjiga izčrpna poročila o poljski inozemski ekspediciji na Visoki Atlas in o polarni odpravi na Spitzberge; o obeh znamenitih podjetjih poljskih turistov ter njih znatnih uspehih smo že lani poročali. Druga odprava je izvršila pomembna triangulacijska, tofogrametrična in geološka raziskavanja. — Sledi obširna monografija o pokrajini Lemkov, prebivalcev Nizkih Beskidov. Studija obsega skoraj sto strani in obravnava omenjeni predel po antropogeografski in fiziografski strani, opisuje in raziskuje Nizke Beskide kot turistično pokrajino, dalje vojno dobo in vojne grobove v teh krajih ter končno prinaša monografičen opis vasi Osturnia ter njenih folklornih znamenitosti. — Kronika se peča z umrlimi odličnjaki (Pilsudski, Frant. Sila Nowicki — odlični poet tatranske prirode, Stan. Radzikowski — historik in slikar, Viktor Kuźniak — geolog in Guido Rey). Dalje prinaša članke in razprave o varstvu prirode na Poljskem in pri drugih narodih, diskusijo o toponimiji Vzhodnih Karpatov, spominsko črtilo »iz davnih let« ter podrobno poročilo o znanstvenih raziskavanjih poljskih in inozemskih učenjakov v Karpatih, v Tatrah itd. Posebno poglavje »Kronike« prinaša pregled dela Polj. tovarzystva tatranskega, iz katerega posnemamo, da je dosedanji predsednik P. T. T. St. Osiecki med letom odstopil in njegovo mesto zavzel naš dobri znanec in prijatelj, dr. Valerij Goetel. Društvo je imelo v preteklem letu 13.854 članov, je organiziralo ekspedicijo v Kavkaz ter je s to in s prejšnjimi odpravami uvrstilo Poljsko med mednarodne tekmovalce v borbi za neosvojene vrhunce sveta. Več novih koč in zavetišč (na Wielki Racy, na Chomiaku, na Borewce itd.) je posledica živahne gradbene delavnosti društva, ki poseduje konec leta 1935 32 koč, skupno s turističnimi stacijami in prenočišči pa ima 90 plan. postojank, ki nudijo članom 2843 ležišč, in sicer 1559 postelj in 1284 skupnih ležišč. Društvo je izpopolnilo zimske markacije; pričelo je izdajati propagandni ilustrirani časopis »Turista v Polsee«, ki bo poslej poleg odlične alpinistične revije »Taternik« spadal k rednim publikacijam društva. — Društvo doma gmotno podpira znanstvena dela v planinah, zlasti meteorološka, geološka, speleološka in toponomastična raziskavanja. — Mednarodna alpinistična zborovanja obravnava poseben članek, ki se peča s kongresom Unije in z zborovanjem Asociacije slovanskih plan. društev v Krakovu. — Visokogorska kronika podaja

pregled alpinističnega dela zapadnoevropskih planincev v Alpah in v izven-evropskih gorovjih ter delo Poljakov v Alpah in drugod; končno našteva vse glavne ekspedicije preteklega leta ter uspehe njihovega prizadevanja. — Letopis zaključuje obširen referat o alpinistični in znanstveni literaturi poljski: iz tega pregleda naj navedemo le knjige: Jadwiga Toeplitz-Mrozowska: »Moja odprava na Pamir v l. 1929«, Konst. Narkiewicz-Jodko: »V boju za vrhove Andov«, Viktor Ostrowski: »Na vrhovih Kordiljerov«, Jan Alfréd Szepeański: »V snegu in solncu Afrike — Adrar n'Derenc«, Poljska alpinistična odprava v Visoki Atlas (redakcija J. A. Szepeańskiego) in Stanisław Siedlecki: »Sredi polarnih pustinj Svalbarda«. Te knjige so rezultat alpinističnih in znanstvenih ekspedicijskih poljskih planincev, ki so si s svojo žilavostjo in svojim znanjem znali v zadnjih letih priboriti odlično mesto v krogu svetovnih alpinistov. Potrebno je, da se s temi knjigami seznanimo ter iz njih črpamo pouka in pobude za svoja lastna planinska podjetja. Dr. A. B.

Sierra Club Bulletin. Februar 1935. Glasilo »Sierra klub«, San Francisco, Kalifornija XX. letnik, štev. 1. Obsega 118 strani, 24 izredno zanimivih in lepih celostranskih ilustracij, med besedilom nekaj malih skic in risb. Izhaja vsak drugi mesec. Urednik je predsednik društva Francis P. Farquhar. Nevezana knjiga, tiskana na izredno močnem papirju. Cena številke 75 cent.

Na prvi strani seznam vsebine: 13 člankov, večinoma kratkih, pretežno posvečenih opisu domačih, t. j. kalifornijskih vrhov in vzponov ter ekspedicijskih nanje, ki so nam tako neznani, a baš zato zanimivi.

Joel H. Hildebrand razpravlja v članku »Ski Heil!« o smučanju, češ da bi člani društva morali svojo ljubljeno Sierro, t. j. Sierro Nevado (Snežno pogorje) obiskovati ne le julija, temveč tudi v januarju. — Prvemu pionirju-smučarju v gorah Sierre postavlja lep spomenik Dan De Quille v »Snow-Shoe Thompson« (snežnočevlji Thompson). — Fr. Matthes obsežnejše in geološko zanimivo piše, »zakaj bi morali meriti naše ledenike«. — Zoolog Jos. Grinnell s svojega stališča razvija misli o načinu, kako bi se zopet dalo povrniti domačo (»native«) divjo ovco (ovis canadensis sierrae) v Yosemite. — Vmes kratak, poetičen slavospev naravi, v višinah nad 9000 čevljev. — Sledi živahen opis skupnega izleta članov kluba l. 1934 s primerjavo onega iz l. 1914, stvarno, malce šegavo in prav majkeno sentimentalno. — Dorris Leonard nam v »plezalčevem paradižu« slika svoje poročno potovanje, oziroma plezanje po ledenikih, vrhovih in grebenih okoli najvišjega, Three Teeth (Trizoba), odkrito, pogumno in samozavestno. Vsa čast! — Od pesmi — ode na Kearsargel-prelaz pridemo do enega najtemeljitejših in najstvarnejših člankov, t. j. Walterja Starra opis napore in težavne ekspedicije »od Yosemite do Kings River Canyon«, 1896. Istotako zanimiv z znanstvenega vidika je duhoviti »nahrbtnikarjev retrospekt« od D. Browerja. (Opis tur na in okoli Big Creek itd.) — A. Taylor kratko, a točno opisuje »srednji vrh v Bishop Creek« (Škofji Potok). — Fr. Farquhar nadaljuje in končna najboljše in znanstveno izredno zanimivi članek »zgodovina Mount Whitney«.

Društveno poročilo: Sierra klub ustanovljen l. 1892. Namen društva. Prvi predsednik (John Muir). Člani odbora 1934/35. Delo kluba; splošni pregled. Seznam koč (klub jih oskrbuje 7). Publikacije: dvomesečno glasilo »Sierra Club Bulletin«; 1. številka vsakega letnika (v obliki magacina) vsebuje znanstvene, zgodovinske in opisne članke, nanašajoče se na Sierro Nevado in druga pogorja, ter ilustracije. Nadaljnje številke so namenjene tekočim zadevam in osebnim vestem. — Izleti. Klub že več let prireja »izlete« v Visoko Sierro, o priliki pa ekspedicije v druge dele Zapada. Približno 200 članov društva se udeležuje teh velehorskih »izprehodov«, ki trajajo en mesec v poletju. Dobrodošli pa so tudi člani drugih planinskih in »sprehajalnih« klubov. 1935 bo izlet v carstvo Kings Riverja (Kraljeve Reke) od 5. julija do 4. avgusta. Krajše izlete organizirajo posamezne podružnice. — Sledi delovanje društva pri zimskem sportu in planinarjenju, plezane vaje itd. — Poročilo blagajnika (izčrpano). — Planinske beležke: lakonični opisi izletov itd. — Književni pregled: ocena naj-novejših planinskih knjig, izdanih v Kaliforniji, ene angleške in angleškega prevoda Kugyjeve »Alpine Pilgrimage« (»Aus dem Leben eines Bergsteigers«), kjer stoji: »Dr. Kugy piše kot ljubitelj gora... ko ga čitaš, imaš lahko zavest prijateljstva s človekom redkega značaja...« — Letna članarina znaša 4 dol., od teh odpade 1 dol. na glasilo.

Milka M. T.

Vsebina 3. štev.: Janko Mlakar: Spomini in opomini (str. 65). — Župančič Uroš: Zima v gorah Martuljka (str. 70). — Ing. Pipan Lev: Skuta spet zmagovita (str. 77). — P. France Ačko: Nesreče v planinah v luči pameti in morale (str. 82). — Dr. J. Prešern: Veliki Klek (str. 83). — Naš kotiček: Minil je čas... (str. 88); Planinčeva molitev (str. 88). — Obzor in društvene vesti: Ob osemdesetletnici prof. Ferda Seidla (str. 88); Za slovenski alpski muzej (str. 91); Ing. Mirko Šušteršič: Naš gozd (str. 92); Vodač na turista (str. 93); Na Češkoslovaškem predavanja o Julijskih Alpah (str. 93); Maribor-Pohorje (str. 93); Planinski plesi (str. 93); Razgled po planinskih časopisih (str. 94).

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 50 Din, za inozemstvo 75 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomišek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

ALBUM IZ NAŠIH GORA

je izdalo

**SLOVENSKO PLANINSKO
DRUŠTVO V LJUBLJANI**

Album vsebuje 49 slik v enobarvnem tisku in tri umetniške slike v štiribarvnem tisku. — Ovitek je iz ličnega kartona. — Naklada je omejena. — Album je okras knjižnice vsakega planinca. — Naročila sprejema pisarna SPD v Ljubljani, Aleksandrova cesta 4.

CENA LE DIN 40,- ZA KOMAD

RESTAVRACIJA »VINCARJE«

Celodnevna prehrana Din 16,- Prvovrstne pijače

POLJANEC JANEZ
Škofja Loka

Koča pod Bogatinom

stalno oskrbovana

10 kurjenih sob in skupno
ležišče s 45 posteljami —
Najboljši smuški tereni
Dostop od Hotela Zlatorog

ZEMLJEVID JULIJSKIH ALP

**ČETRTO POPRAVLJENO IZDAJO
JE ZALOŽILO SPD V LJUBLJANI**
ZAZNAMOVAN ZA ZIMSKE IN LETNE MARKACIJE

CENA DIN 5,- ZA KOMAD

Planinci, smučarji!

*Posečajte oskrbovane postojanke SPD na Triglavu
v času od 15. marca do 15. maja 1936.*

Podrobnosti glej na drugi strani.

*Smuški tečaji na Kredarici pod vodstvom učitelja JZSS
g. Stoparja. — Turni tečaji v času od 22. do 29. marca, od
29. marca do 5. aprila ter od 14. do 20. aprila. Skupni stroški
za turne tečaje od Mojstrane do Črne Prsti znašajo 450 Din.
Prijava sprejema pisarna SPD v Ljubljani, Aleksandrova 4/I.*

Smučarji pozor!

Oskrbovane planinske postojanke Osrednjega društva SPD v sredini najlepših smučišč v Triglavskem pogorju, na Krvavcu in na Veliki Planini.

Koča pri Triglavskih jezerih, 1683 m, oskrbovana od 15. 3. do 15. 5., za božične praznike po predhodni prijavi vsaj pet oseb za več dni. — 9 kurljivih sob, 24 postelj, skupno ležišče za 15 oseb. Prenočnina za člane na skupnem ležišču Din 10.—, v sobi Din 20.—, za nečlane skupno ležišče Din 15.—, v sobi Din 30.—. Celodnevna prehrana pri daljšem bivanju Din 35.— dnevno.

Triglavski dom na Kredarici, 2515 m, oskrbovan od 15. 3. do 15. 5., 10 sob, 20 postelj, kurjeno skupno ležišče za 25 oseb. Prenočnina za člane na skupnem ležišču Din 10.—, v sobah Din 20.—, za nečlane na skupnem ležišču Din 15.—, v sobah Din 30.—. Celodnevna prehrana pri daljšem bivanju Din 40.— dnevno.

Staničeva koča, 2332 m, oskrbovana za božične praznike od 20. 12. do 6. 1. ter od 15. 3. do 15. 5., 4 kurljive sobe, 13 postelj, dve kurljivi skupni ležišči za 16 oseb. Prenočnina za člane na skupnem ležišču Din 10.—, v sobah Din 20.—, za nečlane na skupnem ležišču Din 15.—, v sobi Din 30.—, celodnevna prehrana pri daljšem bivanju Din 40.—.

Erjavčeva koča na Vršiču, 1515 m, oskrbovana ob sobotah, nedeljah in praznikih ter dnevih pred prazniki od 15. 12. do Velike noči, 15 postelj v kurljivih sobah. Prenočnina za člane na skupnem ležišču Din 10.—, v sobi Din 20.—, za nečlane na skupnem ležišču Din 15.—, v sobi Din 30.—. Celodnevna prehrana pri večdnevem bivanju Din 35.— dnevno.

Dom na Krvavcu, 1700 m, oskrbovan celo leto, 6 kurljivih sob, 13 postelj, skupno ležišče za 20 oseb. Prenočnina za člane na skupnem ležišču Din 6.—, v sobi Din 15.—, za nečlane na skupnem ležišču Din 12.—, v sobi Din 30.—. Prehrana pri daljšem bivanju dnevno Din 30.—.

Koča na Veliki Planini, 1558 m, oskrbovana celo leto, skupno ležišče za 42 oseb, prenočnina za člane Din 8.—, za nečlane Din 16.—. Prehrana pri daljšem bivanju dnevno Din 32.—.

Pripomba: Pri več kot petdnevem bivanju veljajo članske prenočnine tudi za nečlane. Obračajte se za podrobne informacije na pisarno Slovenskega planinskega društva v Ljubljani, Aleksandrova cesta 4.

Tarifa za vodnike je Din 120.— dnevno.

Tarifa nosačev: Za nošnjo do 20 kg za pota iz Mojstrane ali iz Bohinja na Kredarico ali Staničevo kočo po Din 80.—, za nošnjo iz Bohinja na Triglavsko jezera Din 60.—, za nošnjo iz Cerkelj ali Kamnika na Krvavec Din 1.50 za kilogram, iz Kamnika na Veliko Planino Din 60.—.